

Innst. O. nr. 96

(2002-2003)

Innstilling til Odelstinget fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen

Ot.prp. nr. 29 (2002-2003)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i barneloven mv. (Nye saksbehandlingsregler i barnefordelingssaker for domstolene mv.)

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

Departementet fremmer forslag i proposisjonen til nye saksbehandlingsregler for domstolene i saker etter barneloven om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast og samvær (barnefordelingssaker). Et særtrekk ved barnefordelingssaker er at barnet selv, som avgjørelsen i høyeste grad angår, ikke har partsstatus.

Rettsikkerheten i barnefordelingssaker skal ivaretas ved at sakene blir godt opplyste og at barnets beste er i fokus, både i forhold til fremgangsmåte, avgjørelsens innhold og tidsaspektet. Avgjørelsesorganet må være egnet og besitte/ha tilgang til nødvendig kompetanse, herunder barnefaglig- og familierelatert kompetanse som barnepsykologi eller barne- og ungdomspsykiatri.

Departementet foreslår en egen lovbestemmelse som tydeliggjør at barnets beste skal være avgjørende både for de avgjørelser som treffes og for selve saksbehandlingen. Videre foreslås en egen bestemmelse om at retten skal påskynde saksbehandlingen så mye som mulig, og at advokater og dommere som behandler slike saker skal vurdere mulighetene for å oppnå forlik mellom partene og legge forholdene til rette for dette.

Departementet fremmer også forslag til nye saksbehandlingsregler i barnefordelingssaker som innebærer at dommeren på et tidlig stadium i saken bistås

av barnefaglig kompetente personer på en mer målrettet måte for å bidra til avtaleløsninger.

Det foreslås også at retten i unntakstilfeller kan oppnevne advokat (ev. annen representant) for barnet, noe som vil styrke barnets rettigheter i de mest belastede sakene. Bestemmelsen antas særlig å være aktuell i forhold til eldre barn som har behov for hjelp for å fremme sine interesser i forbindelse med saksbehandlingen, men også ellers dersom det er fare for at barnets interesser ikke blir tilstrekkelig ivaretatt eller særlige behov hos barnet tilsier dette.

Utgiftene til alle tiltakene ovenfor foreslås dekket av det offentlige.

Departementet fremmer også forslag som innebærer at behandlingsmåten i barnefordelingssaker kan forenkles ved at det blir lettere å sette i gang sak uten advokat (forenklet stevning) og mulighet for dom uten hovedforhandling der dette er forsvarlig.

For å styrke barns rett til medbestemmelse, foreslår departementet videre at dagens aldersgrense for ubetinget uttalerett i barneloven senkes fra 12 til 7 år.

Departementet har vurdert om det bør opprettes en særdomstol eller et annet særskilt avgjørelsesorgan for behandlingen av barnefordelingssaker, men har kommet til at det ikke foreligger tungtveiende grunner som tilsier at denne sakstypen tas ut av det alminnelige domstolssystemet. Forslagene til endringer i saksbehandlingsreglene for domstolene vil kunne bedre barnas rettsikkerhet ved økt/mer målrettet bruk av sakkyndige, og bidra til å fremme avtaleløsninger og korte ned saksbehandlingstiden der dette er forsvarlig.

Departementet foreslår videre at ordningen med fylkesmannsbehandling av ordinære barnefordelingssaker bortfaller da det, på bakgrunn av forslagene til nye saksbehandlingsregler for domstolene, ikke kan anses å være behov for å opprettholde dagens tosporede system. Dette også sett i forhold til at det er

få saker som realitetsavgjøres av fylkesmennene. Departementet ser det imidlertid som hensiktsmessig at saker der foreldrene kan be fylkesmannen om å "stadfeste" avtalen slik at denne ev. kan tvangsfullbyrdes, og separate saker om reiseutgifter, fortsatt kan behandles av fylkesmannen.

Spørsmålet om domstolene bør gis adgang til å pålegge delt bosted vil ikke bli behandlet i denne proposisjonen. Disse spørsmålene vil i stedet bli behandlet i en stortingsmelding om regjeringens familiepolitikk.

Barne- og familiedepartementet arbeider med en stortingsmelding om regjeringens familiepolitikk. I denne meldingen vil blant annet samboeres rettigheter og plikter bli tatt opp, herunder spørsmålet om obligatorisk mekling for samboere ved samlivsbrudd. Videre vil barnelovens regelverk for foreldreansvar, samvær og bosted bli drøftet. Barnefordelingsprosessutvalgets forslag når det gjelder mekling og vurderingen av om domstolene bør ha adgang til å pålegge delt bosted, vil bli sett i sammenheng med disse drøftelsene og behandlet i stortingsmeldingen om familiepolitikken.

Når det gjelder inkorporeringen av Barnekonvensjonen i norsk rett vises det til Ot.prp. nr. 45 (2002-2003).

1.2 Generelle mål for behandlingen av barnefordelingssaker

1.2.1 Samordning av saksbehandlingsreglene i et nytt kapittel 7 i barneloven

I gjeldende rett er prosessreglene for barnefordelingssakene plassert både i barneloven, ekteskapsloven, tvistemålsloven og domstolsloven. I tillegg er viktige bestemmelser tatt inn i forskrifter til barneloven og ekteskapsloven. For å gjøre reglene enklere å finne fram til og mer oversiktlige, foreslår Regjeringen at prosessreglene som særlig gjelder barnefordelingssaker samles i et nytt kapittel i barneloven, samt at bestemmelser som hittil bare har vært regulert i forskrift nå tas inn i lovteksten.

1.2.2 Barnets beste avgjørende både for avgjørelse og saksbehandling

Utvalget foreslår at det grunnleggende prinsippet om barnets beste blir slått fast i innledningsbestemmelsen til barnelovens nye kapittel om saksbehandlingsreglene, i stedet for dagens fragmentariske lovregulering av spørsmålet.

Intensjonen med utvalgets forslag bør etter departementets mening følges opp. Ved å fokusere på den viktige etiske grunnregelen om barnets beste i en generell og sentralt plassert bestemmelse innledningsvis synliggjøres dette grunnleggende prinsippet bedre, og det klargjøres at også de prosessuelle bestemmelser og valg av konfliktløsningsmodell må ha

barnets beste som normativt prinsipp. Samtidig blir loven mer oversiktlig for brukerne enn dagens spredte lovgivningsteknikk.

Departementet finner det ellers vanskelig å definere barnets beste i loven. Å gi generelle regler om hva som er til beste for barnet i alle saker synes vanskelig. Barnets beste bør bero på en konkret individuell vurdering i hver sak.

1.2.3 Advokatene bør vurdere om det er mulig for partene å komme fram til en avtaleløsning og skal opplyse om muligheten til mekling

Advokatene skal etter utvalgets forslag til ny § 49 vurdere om avtaleløsning kan bli resultatet, og søke å bidra til dette, herunder opplyse om muligheten til mekling.

Formålet med bestemmelsene samlet sett er at de skal bevisstgjøre advokatene om deres særegne rolle i disse sakene.

Utvalgets forslag bør etter departementets oppfatning følges opp. Det er viktig at forslaget sees i sammenheng med ny § 48 om at avgjørelsen og saksbehandlingen først og fremst skal rette seg etter det som er best for barnet.

Selv om en avtaleløsning i disse sakene normalt er ønskelig, vil departementet fremheve at bestemmelsen ikke må føre til et press om at det skal inngås forlik for enhver pris. Det fins saker hvor dette verken er mulig eller ønskelig.

1.2.4 Dommeren skal aktivt søke å få partene til å komme fram til en avtale

Domstolen har etter gjeldende rett plikt til å mekle mellom partene i barnefordelingssaker, jf. tvml. § 422. Om regelen benyttes i praksis, synes å variere fra domstol til domstol. Utvalget foreslår at dommerens meklingsplikt tas inn i barneloven.

Formålet med bestemmelsen er å presisere at dommeren i barnefordelingssaker aktivt skal søke å få partene til å komme fram til en avtale i saken. Forslaget innebærer ingen endring i gjeldende rett.

Departementet slutter seg til utvalgets utkast og foreslår at dette følges opp i lovutkastet § 59 annet ledd.

Tvml. § 422 forutsetter at det skal være muntlig saksforberedelse med et møte begge parter innkalles til. For å klargjøre at dette i hovedsak er ment videreført i saker etter barneloven, foreslår departementet at § 61 nr. 1 endres slik at det går fram at retten som hovedregel skal innkalle til saksforberedende møte.

Det foreslås at tvml. § 422 utformes slik at det fremgår at dommerens mekling i saker etter barneloven skjer etter barneloven kap. 7, jf. lovutkastet § 422 i.f.

1.2.5 Dommeren skal påskynde saken så mye som mulig

Forslaget til ny § 59 første ledd om at retten skal påskynde saksbehandlingen så mye som mulig pålegger domstolene å korte ned på saksbehandlingstiden i alle ledd der det er mulig. Samtidig understreker utvalget at det i enkelte saker kan være behov for å bruke lengre tid. Poenget er at saksbehandlingstiden ikke må være lengre enn det som er nødvendig for å få saken tilstrekkelig opplyst, og at saken ikke skal ligge uten at noe foretas. Utvalgets utkast bør etter departementets oppfatning følges opp.

Departementet vil presisere at formålet med å prioritere disse sakene tidsmessig primært må være å styrke barnets rettssikkerhet. Saksbehandlingstiden skal ikke kortes ned på punkter som er viktige for å få et resultat til barnets beste.

1.3 Nye saksbehandlingsregler for domstolene - enklere å sette i gang og gjennomføre en sak

1.3.1 Forenklet stevning/tilsvar

Terskelen for å reise sak for domstolene er høy for de fleste foreldre. Dette kan skyldes manglende kunnskap om fremgangsmåte, kostnadene ved å reise sak og følelsen av at man forsterker konflikten ved å gå til domstolene. Forslagene om nye virkemidler i barnefordelingssaker, jf. § 61, har bl.a. som målsetting å dempe konfliktene og partenes økonomiske kostnader. I denne sammenheng foreslår utvalget også at det skal bli enklere å bringe en sak inn for domstolene ved at stevning og tilsvaret i en sak kan inngis på godkjent skjema og kravene til hva som skal med reduseres noe, jf. § 58 første og annet ledd. Bestemmelsen er først og fremst begrunnet i at partene også uten advokat skal kunne sette i gang en sak om de spørsmål som forholdet til barna reiser. Forslaget må også sees på bakgrunn av at utvalget foreslår å avvike fylkesmannsbehandlingen av barnefordelingssaker.

Etter departementets vurdering bør forslaget, som har som mål å senke terskelen for å gå til domstolene i barnefordelingssaker og spare tid og ressurser i de enkleste sakene, følges opp. Departementet viser til lovutkastet § 58.

Bruk av forenklet stevning/tilsvaret vil etter departementets oppfatning være særlig aktuelt i de enkleste av sakene som etter gjeldende rett behandles av fylkesmannen og hvor det heller ikke i dag benyttes advokat. Forslaget til ny § 58 må også sees i sammenheng med forslagene til nye virkemidler under saksforberedelsen og muligheten for å avsi dom uten hovedforhandling, noe som gjør at det heller ikke ellers i prosessen behøver å være behov for advokat i en del av sakene.

Etter departementets oppfatning vil det være ressursbesparende også for domstolene at partene, før de ev. ber om domstolenes bistand, har sett/forsøkt å fylle ut skjemaet.

1.3.2 Dom uten hovedforhandling

Utvalget foreslår at "Retten kan gje dom utan hovudforhandling så framt partane samtykkjer til dette og retten finn det forsvarleg".

Forslaget omtales som en utvidet mulighet til å avsi dom uten hovedforhandling. Forslaget må ifølge utvalget sees på bakgrunn av at adgangen til å få saker om barnefordelingsspørsmål avgjort av fylkesmannen foreslås fjernet og er ment å kunne være et alternativ til denne.

Som eksempler på tilfeller som kan falle inn under bestemmelsens anvendelsesområde, nevnes saker hvor faktum er så godt opplyst etter meklingsmøter mv. at både partene og retten anser det unødvendig med hovedforhandling og saker hvor tvisten bare dreier seg om en justering av en samværsavtale.

Departementet støtter utvalgets forslag, jf. § 61 nr. 8 i lovutkastet, da det er behov for en slik regel i barnefordelingssaker. Dette også sett på bakgrunn av at fylkesmannsbehandlingen nå foreslås opphevet. Departementet kan ikke se at det hefter rettssikkerhetsmessige betenkeligheter ved forslaget om dom uten hovedforhandling. Vilåårene for å anvende bestemmelsen er at partene samtykker til slik behandling og at retten finner det forsvarlig.

Departementet legger til grunn at den nye bestemmelsen i lovutkastet § 61 nr. 8 ikke får anvendelse i saker der foreldrene er eller blir enige om spørsmålene i saken, og at reglene i tvistemålsloven fortsatt skal legges til grunn for så vidt gjelder vurderingen av disse spørsmålene, jf. tvml. § 305.

Regelen om dom uten hovedforhandling bør etter departementets oppfatning kunne anvendes både i tilfeller der tvisten i utgangspunktet er enkel og oversiktlig, og der saken har blitt svært godt opplyst gjennom ett eller flere tiltak i medhold av ny § 61. Forutsetningen må imidlertid være at retten finner at saken faktisk er godt opplyst, og at hovedforhandling ikke vil bringe noe nytt.

1.4 Dommeren gis flere virkemidler på et tidlig stadium under domstolsbehandlingen - ny bruk av sakkyndige

1.4.1 Utvalgets forslag

Forslagene skal imøtekomme ønsket om en smidigere og mer fleksibel saksbehandling i barnefordelingssakene, med utvidet adgang til bruk av ulike typer sakkyndighet. Forholdene skal legges til rette for avtalebaserte løsninger.

Det er etter forslagene opp til dommeren å vurdere om og ev. hvilke av virkemidlene som skal tas i bruk.

1.4.2 Departementets vurderinger og forslag

Departementet er enig med utvalget i at det bør åpnes for ny bruk av sakkyndige. Det vises til at dette vil kunne føre til flere og bedre avtaleløsninger hvor barneperspektivet er i fokus.

Departementet antar at det i de fleste sakstyper er best for barnet at foreldrene kommer til enighet om barnefordelingsspørsmålene. Nye arbeidsmodeller, hvor sakkyndige bistår foreldrene i en prosess for å komme fram til en avtale, kan i større grad bidra til forsoning og fremme samarbeid mellom foreldrene. Avtaleløsningen vil også oppleves som et resultat av foreldrenes egne valg.

1.4.2.1 ER NOEN SAKER DÅRLIG EGNET FOR NY BRUK AV SAKKYNDIGE MED SIKTE PÅ FORLIK?

NOVA-rapport 13/00, som bygger på materiale hentet fra barnefordelingssaker ved Oslo tingrett, reiser etter departementets vurdering bl.a. spørsmålet om enkelte saker ikke er egnet for forlik og om dagens forlik i en del tilfeller fremforhandles på gal måte.

Det fins lite forskning som kan si noe om hvordan det går med barna etter at barnefordelingssaker har vært behandlet av retten, om samarbeidet mellom foreldrene bedres og hvordan avgjørelser eller forlik om samvær og fast bosted praktiseres over tid. Det kan se ut som om saker der beskyttelse av barn er hovedtema best egner seg til tradisjonell behandling med dom i rettsapparatet.

Etter departementets oppfatning er det viktig at partene ikke føler seg "presset" til å inngå forlik, verken av dommere, prosessfullmektiger eller sakkyndige. I så fall kan man risikere at det ikke oppnås noen reell enighet eller reduksjon av konflikten. Dette kan igjen føre til at saken på nytt kommer opp i rettsapparatet, med de belastninger dette innebærer for barn og foreldre. Erfaringer fra igangsatte prøveprosjekter med ny bruk av sakkyndige tyder på at det er mulig å oppnå gode og robuste forlik dersom forholdene legges til rette for dette og sakene er egnet.

Ved ny bruk av sakkyndige med sikte på å oppnå enighet mellom foreldrene, er det etter departementets oppfatning viktig at hensynet til barnets beste er i fokus både ved fremgangsmåte og resultat. Barnet skal høres etter reglene for dette, jf. lovutkastet § 31. Dersom foreldrene er enige om hva barnet mener, kan dette som regel legges til grunn.

1.4.2.2 VALG AV FREMGANGSMÅTE, FORHOLDET MELLOM NY BRUK AV SAKKYNDIGE OG TRADISJONELL SAKKYNDIG OPPNEVNELSE

Større fleksibilitet og valgmulighet i måten å bruke sakkyndig bistand på gir bedre mulighet til å "skreddersy" bistanden ut fra behovet i den konkrete saken og sette inn ressursene der de trengs. Videre kan man spare tid og penger i forhold til tradisjonell sakkyndig oppnevning. Slik departementet ser det, vil det ofte være aktuelt med ny og utradisjonell bruk av sakkyndige. Etter departementets oppfatning er det imidlertid viktig at arbeidsmetodene, herunder den tradisjonelle sakkyndige erklæringen, vurderes som likeverdige, men egnet til forskjellige formål. Det må ikke bli slik at man unnlater å innhente en tradisjonell og mer grundig sakkyndig utredning dersom det er behov for det.

Departementet antar at saken ofte vil være forholdsvis godt opplyst dersom partene har vært igjennom ett eller flere av tiltakene i lovutkastet § 61 nr. 1, 2 eller 7 uten at dette har ført til en avtaleløsning. Ved en ev. senere tradisjonell sakkyndig oppnevning (ev. av samme sakkyndig) vil det derfor normalt ikke være nødvendig med en omfattende og ressurskrevende utredning.

Departementet er enig med utvalget i at dommeren, etter råd fra den sakkyndige og etter å ha hørt partene, skjønnsmessig vurderer om og ev. hvilken type sakkyndige tiltak som skal anvendes. Videre vil igangsettelse av tiltakene i lovutkastet § 61 som regel være avhengig av partenes samtykke. I likhet med utvalget, mener departementet at dommerens avgjørelse når det gjelder valg av den nye typen virkemidler vil måtte bero på en hensiktsmessighetsvurdering basert på det inntrykk dommeren har fått av saken, og at denne ikke bør kunne påkjæres. Hensynet til sakens fremdrift og omfang taler også for at partene ikke gis kjæremålsadgang. For tradisjonelle sakkyndige utredninger beholdes dagens regler.

1.4.2.3 DOMMERENS ROLLE

En vellykket bruk av nye arbeidsmodeller forutsetter etter departementets oppfatning at dommeren målrettet styrer saken, valg av virkemidler og fremdrift.

Det skal som hovedregel innkalles til saksforberedende møte. Det kan være hensiktsmessig at dommeren før det saksforberedende møtet vurderer og avklarer med partene om sakkyndig bør oppnevnes. Ev. sakkyndig oppnevnes av dommeren, og deltar i saksforberedende møte. I det første saksforberedende møtet avklarer dommeren, i samarbeid med den sakkyndige og øvrige aktører, om det er ønskelig med fortsatt bruk av sakkyndig, hvilken arbeidsform som bør benyttes (ny fremgangsmåte etter lovforslagets § 61 nr. 1, 2 eller 7 eller tradisjonell sakkyndig opp-

nevne etter § 61 nr. 3, og hvordan mandatet skal formuleres.

Med en ny og aktiv rolle for dommeren under saksforberedelsen vil det kunne være en utfordring samtidig å ivareta tilstrekkelig nøytralitet og tillit hos partene til å kunne fortsette som dommer dersom saken likevel går til hovedforhandling.

Den enkelte dommer bør ha engasjement og interesse for sakstypen og behandle et tilstrekkelig antall saker til å opparbeide seg erfaring og holde sine kunnskaper ved like. Proposisjonen anbefaler en viss spesialisering blant dommerne innen domstolen.

1.4.2.4 ADVOKATENS ROLLE

For prosessfullmektigene vil rollen som rådgiver med målsetting å bidra til realitetsorientering av egen klient til barnets beste kunne innebære en fagetisk utfordring i forhold til senere å kunne ivareta klientens opprinnelige standpunkt og prosedere på dette.

Ovennevnte må imidlertid sees i forhold til eksisterende etiske retningslinjer for advokater og forslagene i §§ 48 og 49 om hhv. barnets beste og at advokatene bør vurdere om det er mulig for partene å komme fram til en avtaleløsning.

1.4.2.5 DE SAKKYNDIGES ROLLE OG TILGANGEN PÅ KOMPETENTE SAKKYNDIGE

Flere av høringsinstansene som støtter hele eller deler av forslagene i utvalgets utkast til § 62 nr. 1, 2 og 7 er opptatt av hvilke kompetansekrav som skal stilles.

Etter departementets oppfatning kan de ulike rollene som foreslås for de sakkyndige tilsi mer variert bruk av fagkompetanse enn i dag. Gjeldende rett, som ikke stiller noen bestemte krav til fagkompetanse, bør derfor opprettholdes.

Etter forslagene i lovutkastet § 61 kan det være aktuelt å yte ulike typer fagkyndig bistand (mekling, utredning, rådgivning), og det kan bli spørsmål om overgang fra en rolle til en annen for samme sakkyndig. Det vil for eksempel kunne innebære en fagetisk utfordring først å ha en forholdsvis aktiv rolle som realitetsformidler og veileder, og senere en rolle som ordinær sakkyndig. Departementet forutsetter at aktuelle retningslinjer for sakkyndige revideres og opplæringsprogrammet for sakkyndige oppdateres før ikrafttredelse av de nye reglene.

Departementet ser at det kan være et problem at det i dag til dels er knapphet på sakkyndige. En dreining mot bruk av sakkyndige på et tidligere stadium vil kunne medføre færre hovedforhandlinger og frigjøring av kapasitet hos de tradisjonelle sakkyndige.

1.4.2.6 SPESIELT OM DEPARTEMENTETS VURDERING AV UTVALGETS FORSLAG OM AT RETTEN KAN VISE PARTENE TIL GODKJENT MEKLER ELLER ANNEN PERSON MED INNSIKT I DE TVISTEPUNKTENE SAKEN GJELDER

Utvalgets forslag bør etter departementets oppfatning følges opp, jf. lovutkastet § 61 nr. 2.

Departementet vil fremheve at det ofte vil være slik at mekling skjer i saksforberedende møter eller i retten med dommeren og advokatene som de sentrale aktører. Etter departementets oppfatning bør det imidlertid også være mulighet for å benytte for eksempel eksterne meklere der dommeren, etter å ha hørt partene, mener at dette er det beste virkemiddelet. Lovutkastet § 61 nr. 2 må sees i sammenheng med de øvrige virkemidlene i paragrafen. Poenget er å gi differensierte løsningsmuligheter, hvor det best egnede virkemiddelet vil være avhengig av en konkret vurdering i den enkelte sak.

1.4.2.7 SPESIELT OM DEPARTEMENTETS VURDERING AV UTVALGETS FORSLAG OM AVTALE I PRØVEPERIODE

Utvalgets forslag bør etter departementets oppfatning følges opp, jf. lovutkastet § 61 nr. 7. Praktisering av en avtale i en prøveperiode gjør at parter som er usikre har bedre mulighet for å komme fram til en endelig avtale som fungerer godt i praksis og er til barnets beste.

Departementet foreslår, som utvalget, at saken stilles i bero i prøvetiden.

Det følger av bestemmelsens ordlyd at retten skal gi partene mulighet til å prøve ut avtalen "for ei nære fastsett tid". Departementet ser det ikke som hensiktsmessig at det i lovs form fastsettes noen absolutte frister på området. Det vil for øvrig være sentralt i forhold til alle tiltakene etter lovforslaget § 61 at dommeren aktivt styrer saksforberedelsen, herunder med tanke på rask og hensiktsmessig fremdrift.

1.5 Advokat eller annen representant for barnet i særlig tilfelle

1.5.1 Utvalgets forslag

Utvalget foreslår at retten i særlige tilfeller kan oppnevne en advokat eller annen særlig representant for barnet for å ivareta barnets interesser i forbindelse med søksmålet. Bakgrunnen for forslaget er at det etter utvalgets syn er behov for en advokat for barnet i enkelte spesielle saker. Dette gjelder for eksempel i saker hvor foreldrenes konflikt er så sterk og altoppslukende at dette blir en sterk belastning for barnet, eller hvor det er påstander om seksuelle overgrep som blir det helt dominerende tema i saken, og hvor andre forhold ikke i tilstrekkelig grad kommer fram. Adgangen vil også kunne benyttes hvor konflikten

mellom partene er sterk og partene representeres av advokater som mer enn å legge forholdene til rette for forlik bidrar til å forsterke konflikten mellom partene. Utvalget antar at det også er behov for å oppnevne advokat/representant der særlige behov hos barnet tilsier dette. Bestemmelsen er ment som en unntaksbestemmelse.

1.5.2 Departementets vurderinger og forslag

Departementet foreslår at utvalgets forslag til bestemmelse følges opp, jf. lovutkastet § 61 nr. 5. Muligheten for å oppnevne en advokat eller annen representant for barnet i særlige tilfeller vil styrke barns rettigheter i disse sakene. Advokaten/representanten gis forholdsvis begrensede rettigheter.

Departementet ser det videre som den mest ryddige rollefordelingen at formidlingen av barnets syn til retten, som i dag, skjer gjennom dommersamtale eller sakkyndige. Departementet anser det ikke naturlig å gi barnets representant i barnefordelingssaker de samme beføyelser som barnets talsperson i saker som behandles i fylkesnemnda. Sistnevnte skal, etter samtale med barnet, fremstille saken fra barnets vinkel og gi sin selvstendige vurdering av saken.

Departementet er videre enig med de høringsinstansene som påpeker at dommerens mulighet til å benytte sakkyndige på en ny måte, herunder til å veilede foreldrene, i stor grad vil kunne ivareta barnets behov i saken.

Departementet ser det slik at bestemmelsens viktigste anvendelsesområde vil være å ivareta barnets interesser i forbindelse med saksbehandlingen. Bestemmelsen antas særlig å være aktuell i forhold til eldre barn som har behov for hjelp til å fremme sine interesser siden barn ikke har partsrettigheter i barnefordelingssaker.

Sett på bakgrunn av hva som må anses å være representantens primæroppgaver, ser departementet det slik at det som regel vil være mest aktuelt å oppnevne en advokat i denne rollen.

1.6 Taushetsplikt

1.6.1 Utvalgets forslag

I utvalgets utkast foreslås det gitt en samlebestemmelse om taushetsplikt for en rekke persongrupper som kommer i kontakt med sensitive opplysninger i forbindelse med behandlingen av barnefordelingssaker. Det gjelder mekler, sakkyndig og advokat eller representant for barnet.

I gjeldende rett er det i ulike bestemmelser lovfestet at meklere og sakkyndige har taushetsplikt.

Utvalget har ikke ment å gjøre endringer i gjeldende rett. Utvalget foreslår i tillegg at de reglene i familievernkontorloven som gjelder bortfall av taushetsplikt ved samtykke (§ 6), taushetsplikt i forhold til samarbeidende personell (§ 7), anonymisering av

opplysninger til bruk for forskning eller statistikk (§ 8), og opplysninger til sosialtjeneste og barneverntjeneste (§§ 9 og 10) gis tilsvarende anvendelse for de som gjør tjeneste etter forslag til ny § 61 i barneloven.

1.6.2 Departementets vurderinger og forslag

1.6.2.1 GENERELT

Departementet slutter seg til utvalgets forslag om å få en egen bestemmelse om taushetsplikt inn i barneloven for de persongruppene som gjør tjeneste etter det nye kapitlet i barneloven. Det vil gjøre regelverket mer oversiktlig og øker dermed tilgjengeligheten.

I gjeldende rett er det gitt regler om taushetsplikt og opplysningsplikt for meklere i henholdsvis ekteskapsloven § 26 fjerde ledd og § 26 a. Det er ikke gitt egne regler om taushetsplikt for sakkyndige i barneloven eller i ekteskapsloven. Det er en rekke andre lover som inneholder bestemmelser om taushetsplikt og opplysningsplikt, blant annet barnevernloven, sosialtjenesteloven og familievernkontorloven.

Utvalget har ikke utførlig drøftet de enkelte bestemmelsene i familievernkontorloven. Familievernkontorloven § 8 er vesentlig endret siden utvalget kom med sitt forslag. Departementet finner det derfor ikke hensiktsmessig å opprettholde henvisningen. For øvrig kan departementet ikke se at endringene i familievernkontorloven §§ 6 og 9 er av en slik betydning at utvalgets forslag ikke kan opprettholdes.

1.6.2.2 TAUSHETSPLIKT FOR MEKLERE

Mekleren har taushetsplikt om det han eller hun får kjennskap til i sammenheng med meklingen, jf. ekteskapsloven § 26 fjerde ledd.

Utvalget foreslår taushetsplikt for den som rettleder, mekler eller gjør tjeneste etter ny § 61 første ledd nr. 2 ved å henvise til lov om familievernkontorer §§ 5-10. Utvalget foreslår en slik henvisning for oversiktens skyld. I utvalgets forslag kan mekling gjøres hos godkjent mekler eller annen person med innsikt i de tvistepunktene saken gjelder. Begge disse grupper er dekket opp ved henvisning til familievernkontorloven.

Det vises til departementets forslag til ny § 50 første ledd.

1.6.2.3 TAUSHETSPLIKT FOR SAKKYNDIGE

Når det gjelder sakkyndige eller andre som gjør tjeneste, foreslår utvalget en samlet regulering av taushetsplikten også for disse.

Selv om sakkyndige når de utfører tjeneste eller arbeid for et dommerkontor allerede har taushetsplikt, kan det etter departementets mening være hensiktsmessig å ha en egen bestemmelse om taushets-

plikt i barnelovens nye kapittel som omfatter alle som gjør tjeneste etter forslag til ny § 61. Det vil, som tidligere nevnt, lette oversikten og øke tilgjengeligheten. På bakgrunn av dette slutter departementet seg til utvalgets forslag på dette punkt.

De som gjør tjeneste etter ny § 61 første ledd nr. 1, 3, 4 eller 7, vil ikke ha taushetsplikt for retten. Det følger av forslag til § 50 annet ledd andre punktum. De som gjør tjeneste etter forslag til ny § 61 første ledd nr. 2, kan ikke retten ta imot forklaring fra, med mindre partene samtykker. For at dette skillet skal komme tydelig fram, foreslår departementet å dele lovutkastet § 50 første ledd i to ledd.

1.6.2.4 TAUSHETSPLIKT FOR ADVOKAT ELLER ANNEN REPRESENTANT

Utvalget foreslår lovfesting av taushetsplikt for advokat eller annen representant som er oppnevnt til å ivareta barnets interesser under saken.

Departementet slutter seg til at advokaten eller representanten som oppnevnes etter § 61 første ledd nr. 5, må ha taushetsplikt.

Advokaters taushetsplikt er hjemlet i en rekke lovbestemmelser, herunder straffeloven § 144. En henvisning til sistnevnte bestemmelse er egnet til å sikre taushetsplikt for advokater. Utvalget vil imidlertid ikke utelukke at det i en del saker kan være bedre å oppnevne andre. I forslaget er det derfor åpnet for at også andre enn advokater kan oppnevnes. Dette har departementet sluttet seg til, jf. kap. 7.

Personlige forhold som barnet har betrodd advokaten/representanten i forbindelse med oppdraget, vil vedkommende således ha taushetsplikt om. Utvalget foreslår at retten skal kunne oppheve taushetsplikten. Departementet slutter seg til utvalgets forslag. Det er i den forbindelse viktig at advokaten ikke røper de taushetsbelagte opplysningene til retten i forbindelse med en anmodning om at taushetsplikten oppheves. Det er retten som ut fra egne vurderinger av saken avgjør om advokaten/representanten skal fritas for taushetsplikt overfor partene og retten. Det er imidlertid viktig å være klar over at barnet i utgangspunktet har krav på taushet fra advokaten/representanten. Hvorvidt taushetsplikten skal oppheves, må barnet få uttale seg om, dersom barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter, jf. forslag til ny § 31 i barneloven.

1.7 Kostnadene ved ny bruk av sakkyndige mv.

1.7.1 Utvalgets forslag

Domstolsbehandling er en kostbar måte å løse saker på, både for partene og for samfunnet. Partene betaler i dag advokatutgifter, salær til sakkyndige og eventuelt utgifter til vitneførsel. Det at kostnadene ved å føre sak er så vidt høye har gitt grunnlag for sterk kritikk, fordi mange foreldre rett og slett ikke

har mulighet til å gå til domstolene med en sak. I tillegg kan ulik økonomisk evne hos foreldrene gå ut over rettssikkerheten til en av partene. Dette gjelder generelt hvor det er store inntektsforskjeller mellom foreldrene, men ulikheten er særlig stor der hvor den ene får fri rettshjelp. I slike tilfeller kan den som har fri rettshjelp tvinge fram en rettssak som den annen part ikke har muligheter for å dekke utgiftene til. Det kan føre til at den som er uten fri rettshjelp må føre saken uten advokat, eller at vedkommende må gi opp saken fordi videre rettssak blir for kostbart. Også dette har gitt grunnlag for sterk kritikk.

Utvalget er enig i kritikken, og i at ulikheten i partenes økonomiske stilling kan svekke den enes, og dermed barnets, rettssikkerhet i disse sakene.

Utvalget fremmer forslag om at staten skal dekke nærmere angitte kostnader.

Kostnadene skal etter utvalgets forslag dekkes uten behovsprøving, på samme måte som for saker etter rettshjelpsloven § 19.

1.7.2 Departementets vurderinger og forslag

Departementet slutter seg til utvalgets forslag om at utgiftene til rettens tiltak, lovutkastet § 61 første ledd nr. 1, 2, 4, 5 og 7, skal dekkes av det offentlige. I likhet med utvalget, mener departementet at det er viktig at staten tar et ansvar for at man får en saksbehandling for domstolene som i større grad enn i dag tar hensyn til barnets behov og som tar sikte på at konflikten mellom foreldrene i større grad kan løses i minnelighet. Departementet er også enig med utvalget i at staten bør dekke kostnadene ved disse tiltakene, se forslag til § 61 annet ledd og forslag til § 21 annet ledd i lov om rettshjelp.

Utvalget har vist til problemet med at de totale kostnadene ved domstolsforhandling i barnefordelingssaker ofte blir så høye at foreldre ikke har mulighet til å bringe saken inn for retten. Departementet vil bemerke at dette for så vidt er et generelt problem for privatpersoner som vil bringe saker inn for domstolene. De foreslåtte tiltakene vil imidlertid etter departementets mening medføre at kostnadene ved barnefordelingssakene vil bli betydelig redusert. I mange barnefordelingssaker vil partene erfaringsmessig ofte ha fått innvilget fri sakførsel. Departementet ser imidlertid at der hvor bare den ene parten er berettiget til fri sakførsel, kan det oppstå urimeligheter ved at denne parten kan tvinge frem en sak som den andre parten ikke har råd til. Det er imidlertid en problemstilling som vil være et vedvarende dilemma så lenge man har inntektsgrenser. Departementet vil i denne forbindelse vise til at spørsmålet om heving av inntektsgrensene i barnefordelingssakene, blant annet for å bøte på denne problemstillingen, er til vurdering i Justisdepartementet.

1.8 Barneloven § 31 - Høring av barn

1.8.1 Departementets vurderinger og forslag

Departementet vil innledningsvis presisere at nåværende bestemmelse i barneloven § 31 antas å være i samsvar med barnekonvensjonen artikkel 12. Artikkelen 12 gir uttrykk for et generelt prinsipp om at barnet har en selvstendig rett til å uttale seg i saker som angår det selv, og at disse synspunktene skal tillegges behørig vekt. Konvensjonsbestemmelsen knytter ikke disse rettighetene til noen bestemt alder.

Spørsmålet blir om det generelle prinsippet bestemmelsen gir uttrykk for kan synliggjøres og konkretiseres bedre i barneloven og på den måten bidra til en god gjennomføring av bestemmelsen i praksis, herunder gi den større gjennomslagskraft.

Barnets medbestemmelsesrett etter barneloven § 31 gjelder i første rekke forholdet mellom foreldre og barn. Da de aktuelle spørsmålene som det skal tas stilling til under foreldreansvaret vil være svært ulike, mener departementet at det er naturlig at bestemmelsen i barneloven om barnets medbestemmelsesrett, som i dag, inneholder en skjønnsmessig formulering, men slik at denne endres til å være mer i tråd med barnekonvensjonens ordlyd, uten at dette er ment å innebære noen realitetsendring i forhold til i dag. Departementet viser til lovutkastet § 31 første ledd første punktum.

En ubetinget rett for barnet til å uttale seg fra 7-års alder i medhold av barneloven, slik foreslått i barneverntjenesteloven og adopsjonsloven, vil være et effektivt virkemiddel for å sikre at barn fra denne alderen blir hørt. I praksis vil dette føre til at flere barn enn i dag får komme til orde. En aldersgrense vil også kunne forhindre usikkerhet om forståelsen av bestemmelsen og derav følgende ulik praktisering av denne. Videre er det den mest hensiktsmessige løsning at man har samme ordning i saker etter de tre lovene som særlig regulerer avgjørelser av betydning for barnets familie- og omsorgssituasjon, nemlig barneloven, barneverntjenesteloven og adopsjonsloven.

En ulempe er at det kan virke noe vilkårlig hvilken aldersgrense som velges da det fins lite forskningsbasert materiale som kan gi veiledning.

Særlig sett på bakgrunn av høringsuttalelsene og det forhold at senking av dagens aldersgrense vil være et godt virkemiddel for å sikre at flere barn i praksis blir hørt, vil departementet foreslå at regelen i barneloven § 31 annet ledd endres slik at barn gis en ubetinget rett til å uttale seg fra 7-års alder.

I likhet med flertallet av høringsinstansene, mener departementet videre at det er naturlig at ordlyden i barneloven § 31 gis en tilføyelse mer i tråd med barnekonvensjonens ordlyd, slik at det går fram at barnets mening skal tillegges behørig vekt i samsvar med barnets alder og modenhet, jf. lovutkastet § 31 første ledd andre punktum. Departementet kan ikke

se at dette innebærer noen realitetsendring i forhold til gjeldende rett.

Når det gjelder spørsmålet om når barn bør høres av offentlige myndigheter i andre sammenhenger, bør dette primært reguleres i særlovgivningen for det enkelte saksfelt.

1.8.1.1 SÆRLIGE UTFORDRINGER VED HØRING AV BARN - FORSVARLIG TILRETTELEGGING FOR Å HINDRE UØNSKET PRESS, ANSVARLIG-GJØRING MV.

En senking av dagens aldersgrense for retten til å bli hørt kan innebære store utfordringer i forhold til å hindre at det skapes et uønsket "press" i retning av at små barn ansvarliggjøres/føler at de må ta stilling i foreldrenes konflikt. I denne sammenheng er det viktig å være klar over at barnet har en rett, men ingen plikt til å uttale seg. Det skal bare tilrettelegges for at barnet kan gi uttrykk for sine synspunkter dersom barnet selv ønsker det.

En forutsetning for å kunne delta og uttrykke sine synspunkter er at barnet får tilstrekkelig og relevant informasjon. Departementet legger til grunn at den som hører barnet etter barneloven § 31 gir barnet slik informasjon som anses tilrådelig og nødvendig for å gjennomføre en formålstjenlig samtale. Opplysningene må tilpasses barnets alder og forståelse.

1.8.1.2 NÆRMERE OM GJENNOMFØRINGEN AV SAMTALER MED BARNET - DOMMER-SAMTALE, BISTAND AV SAKKYNDIGE MV.

Barnet høres i dag ofte ved at dommeren har en samtale med barnet på sitt kontor. Han kan også la seg bistå av sakkyndig eller annen egnet person eller la en sakkyndig ha samtaler med barnet alene. Utvalget har foreslått en lovfesting av disse alternativene, og departementet ser det naturlig å følge opp dette, jf. lovutkastet § 61 nr. 4. Ingen av høringsinstansene hadde innvendinger til forslaget. Departementet antar at det i forholdsvis mange saker, og særlig i forhold til de yngste barna og i saker hvor det foreligger spesielle forhold, vil være naturlig å oppnevne en sakkyndig med det mandat (eller delmandat) å klargjøre barnets ev. preferanser etter barneloven § 31.

1.8.1.3 FORHOLDET TIL BARNELOVEN § 37

Gjeldende barnelov § 37 regulerer behandlingsmåten for krav om foreldreansvar etter dødsfall, jf. loven § 36. Bestemmelsens tredje ledd andre punktum omhandler barnets rett til å uttale seg og slår fast at "Er barnet fylt 12 år, skal retten høre kva det mener".

Barnekonvensjonen gir et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter en rett til fritt å gi uttrykk for disse, noe som selvsagt også må gjelde i forhold til foreldreansvar etter dødsfall. Etter departe-

mentets oppfatning står heller ikke disse tilfellene i en særstilling som gjør at det er naturlig å vurdere spørsmålet om ubetinget uttalerett fra 7-års alder annerledes enn redegjort for ovenfor under omtalen av § 31. Problemstillingene det er naturlig at barnet uttaler seg om vil til dels være de samme, og spørsmålet som skal avgjøres angår barnet direkte, personlig og er av stor betydning for barnet.

Departementet finner likevel at ny § 63 fjerde ledd (tidligere § 37 tredje ledd) kan henvise til at barnet skal høres etter barneloven § 31.

1.9 Administrativ behandling av barnefordelingssakene

1.9.1 Utvalgets forslag om opphør av fylkesmannsbehandlingen

Et samlet utvalg har gått inn for at muligheten for administrativ behandling av barnefordelingssakene, bør opphøre. Hovedbegrunnelsen for dette er at de nye reglene for domstolsbehandlingen gjør det mulig med en enkel og rimelig domstolsbehandling eventuelt uten bistand av advokat. De foreslåtte saksbehandlingsreglene gjør det enklere å bringe saken inn for retten, og retten gis mulighet til å treffe avgjørelse uten muntlig forhandling så fremt partene samtykker.

1.9.2 Departementets vurderinger og forslag

Departementet mener at dagens fylkesmannsbehandling i hovedsak er kompetent, fleksibel, rask, billig og i liten grad konfliktskapende, slik høringsinstansene som går imot opphør av fylkesmannsbehandlingen framhever. Dette må imidlertid også sees på bakgrunn av at det som regel ikke dreier seg om de tyngste eller mest konfliktfylte sakene, i det fylkesmannsbehandlingen i seg selv forutsetter at partene er enige om en enklere framgangsmåte for løsning av tvisten.

Problemstillingen som må drøftes i relasjon til om fylkesmannsbehandlingen skal opprettholdes eller ikke, er etter departementets oppfatning om hensynene beskrevet ovenfor kan ivaretas like godt gjennom forslagene til nye saksbehandlingsregler for domstolene. Hvis fylkesmannsbehandlingen gjøres overflødig ved at de nye forslagene også ivaretar fordelene ved denne behandlingsmåten, må det i neste omgang vurderes om det er andre hensyn som taler for/imot opphør av fylkesmannsbehandlingen og hvilken vekt disse i så fall skal tillegges.

1.9.2.1 IVARETAR FORSLAGENE OM NYE SAKSBEHANDLINGSREGLER FOR DOMSTOLENE FORDELENE VED DAGENS FYLKESMANNSBEHANDLING?

Etter departementets oppfatning vil barnefordelingssakene få en betryggende og kompetent behand-

ling ved de alminnelige domstolene. Departementet foreslår dessuten nye saksbehandlingsregler som gir økt mulighet til å trekke inn barnefaglig kompetanse under saksforberedelsen, og større fleksibilitet i forhold til bruken av sakkyndige.

Videre har forslagene til nye saksbehandlingsregler for domstolene i barnefordelingssaker nettopp som målsetting å få en enklere og mer fleksibel behandling av barnefordelingssakene, samtidig som man ønsker å styrke muligheten for at foreldrene skal inngå avtale som alternativ til domstolsbehandling.

Nye saksbehandlingsregler under saksforberedelsen vil trolig føre til at flere saker enn i dag blir forlikt.

Departementet vil særlig framheve følgende forslag til nye saksbehandlingsregler, som må sees på bakgrunn av at fylkesmannsbehandlingen foreslås opphevet:

I ny § 58 foreslås at det skal bli enklere å bringe en sak inn for domstolene ved at stevning og tilsvarende i en sak kan inngis på "godkjent skjema". Regelen er først og fremst begrunnet med at partene i en del tilfeller skal kunne sette i gang en sak om de spørsmål som forholdet til barna reiser også uten advokat. Forslaget i lovutkastet § 58 gir den fordel at det blir mulig å bringe sakene inn for domstolen uten økonomiske omkostninger for partene ved at stevning og tilsvarende lettere kan inngis uten bistand av advokat. Forslaget vil også kunne bidra til at terskelen for å gå til domstolene blir lavere.

Departementet foreslår videre at domstolene skal kunne avsi dom uten hovedforhandling når partene samtykker og retten finner det ubetenkelig, jf. lovutkastet § 61 første ledd nr. 8.

Det betales ikke rettsgebyr i barnefordelingssaker for domstolene. Videre har departementet fremmet forslag om at staten skal dekke kostnadene til en del av forslagene til tiltak under saksforberedelsen.

Departementet mener at fordelene ved dagens fylkesmannsbehandling kan ivaretas like godt gjennom forslagene til nye saksbehandlingsregler for domstolene. Dette synspunktet støttes av et stort flertall av høringsinstansene, herunder et flertall av de offentlige instansene som vil bli berørt av en ev. endring og andre tungtveiende høringsinstanser.

1.9.2.2 ANDRE MOMENTER TIL FORDEL FOR OPPHØR AV FYLKESMANNSBEHANDLINGEN

Et viktig selvstendig tilleggsargument er at de nye saksbehandlingsreglene for domstolene har som et hovedmål at flere foreldre skal bli enige om barnefordelingsspørsmålene ved avtale. Dette blant annet på bakgrunn av at sterke konflikter mellom foreldrene er noe av det som skaper størst problemer for barna ved samlivsopphør. Etter departementets oppfatning vil en del av de sakene som i dag behandles av

fylkesmannen, i stedet kunne løses ved at foreldrene inngår avtale som følge av iverksatte tiltak under saksforberedelsen.

Videre er det forholdsvis få saker som realitetsbehandles av fylkesmennene.

Departementet vil fremheve at forslagene til nye saksbehandlingsregler i barnefordelingssaker for domstolene har barnets beste som overordnet hensyn og søker å ivareta hensynene i denne spesielle saks-typen på en best mulig måte. På denne bakgrunn er det etter departementets oppfatning naturlig at alle ressurser settes inn her og slik at man også fanger opp de forholdsvis få sakene som i dag behandles hos fylkesmannen. Dette i stedet for å beholde et tosporet system.

1.9.2.3 ULEMPER FORBUNDET MED OPPHØR AV FYLKESMANNSBEHANDLINGEN AV BARNEFORDELINGSSAKER - ER DET MULIG Å LØSE DISSE PÅ EN TILFREDSSTILLENDE MÅTE?

1.9.2.3.1 *Veilednings- og informasjonsvirksomheten i forhold til barnefordelingssaker - skal dette ansvaret fortsatt ligge hos fylkesmennene?*

Flere av fylkesmennene er opptatt av om den forholdsvis omfattende informasjons- og veiledningsvirksomheten i forhold til barnefordelingssakene som i dag utføres av fylkesmannsembetene, fortsatt skal ligge hos disse dersom enkeltsaksbehandlingen på området bortfaller.

Departementet antar at problemstillingen i hovedsak angår situasjonen forut for et ev. søksmål. Dersom sak først reises for domstolen, vil bruk av nye saksbehandlingsregler i forbindelse med saksforberedelsen også innebære at partene får økt informasjon og veiledning med flere avtaler enn i dag som resultat.

Flere av fylkesmennene synes det er naturlig at råd- og veiledningsfunksjonen deres bortfaller dersom avgjørelsesmyndigheten opphører i barnefordelingssakene.

Etter departementets vurdering bør det overordnede og koordinerende ansvaret på fagfeltet på regionalt nivå fortsatt ligge til fylkesmannen. Fylkesmennene har i dag et informasjons- og veiledningsansvar overfor publikum og et ansvar for at det finnes et kvalifisert meklingsapparat. Departementet kan ikke se at opprettholdelse av dette ansvaret, og den nødvendige kompetansen som skal til, er avhengig av at fylkesmennene samtidig er vedtaksorgan på feltet.

Etter departementets oppfatning er det naturlig at også familievernkantorene har en viktig rolle i forhold til veiledning/informasjon til publikum. Departementet antar at familievernkantorene har opparbeidet eller kan opparbeide tilstrekkelig kompetanse til

å råde/veilede i forbindelse med enkelthenvendelser i disse sakene.

1.9.2.3.2 *Muligheten for å oppnå tvangsgrunnlag der foreldrene har en avtale om barnefordelingsspørsmålene - skal denne myndigheten fortsatt ligge hos fylkesmennene?*

Etter en lovendring 13. juni 1997 kan også foreldre som er enige om barnefordelingsspørsmålene, bringe saken inn for fylkesmannen. Formålet med endringen er at også enige foreldre skal ha mulighet til å etablere tvangsgrunnlag. Fylkesmannen skal etter gjeldende rett realitetsbehandle saken, og treffe avgjørelse ut fra hva som er best for barnet, men vil i praksis sjelden fravike det foreldrene er enige om. Tvangsgrunnlag etter barneloven §§ 34-35 a, jf. § 42 eller § 44 a, jf. § 48, vil være det forvaltningsvedtak som fylkesmannen treffer.

Utvalgsflertallet fant at det bør være tilstrekkelig kontroll at en skriftlig avtale forelegges for mekler, og at denne gis virkning som tvangsgrunnlag, dersom foreldrene ber om det, og avtalen ikke klart er i strid med barnets beste.

Noen flere høringsinstanser går imot utvalgsflertallets forslag enn de som støtter det (19 av 35).

Høringsinstansenes argumenter imot å la avtaler, forutsatt meklers godkjenning, få tvangskraft, går i hovedsak på at den foreslåtte ordningen vil innebære en uheldig rollekonflikt for meklerne og at den ikke tilfredsstiller rettssikkerhetsmessige krav.

Departementet mener at muligheten for å få etablert tvangsgrunnlag på en enkel måte, der foreldrene er enige om barnefordelingsspørsmålene, bør opprettholdes. Ved at det etableres et tvangsgrunnlag gjøres avtalen mer preventiv i forhold til samværsboikott mv. og fører til at det er den part som ensidig ønsker en avtale endret som må anlegge sak for domstolen.

Departementet har imidlertid, i likhet med flertallet av høringsinstansene, kommet til at motargumentene må få avgjørende vekt i forhold til utvalgsflertallets forslag om å gi meklergodkjente avtaler direkte tvangskraft. Departementet mener at det må ha stor vekt at et klart flertall av de høringsinstansene som i så fall vil inneha den nye meklerrollen, mener at en godkjenningsrolle for mekleren vil vanskeliggjøre arbeidet med å få foreldrene til å avtale en ordning i forhold til barna, og reise tvil ved meklerens objektivitet.

Rettssikkerhetsmessige hensyn for øvrig taler også for at myndigheten ligger hos en uavhengig offentlig instans som kan påse at barnets beste ivaretas. Dette bl.a. sett på bakgrunn av at en ev. tvangsfullbyrdelse kan være et meget inngripende tvangsmid-

del i disse sakene. Godkjenning av mekler tilfredsstiller etter departementets syn ikke et slikt krav.

Spørsmålet blir således hvilken instans som skal inneha myndigheten til å behandle saker der foreldrene har en avtale og hvordan dette nærmere skal skje.

I utgangspunktet kan det stilles spørsmål ved om fylkesmannsembetene bør sitte igjen med et "restansvar" dersom de ordinære barnefordelingssakene bortfaller slik foreslått. Per i dag dreier dette seg om et fåtall saker. Det naturlige alternativ vil i så fall være å legge denne oppgaven til domstolene slik at alle barnefordelingssakene kanaliseres til samme organ. Dette forutsetter en lovendring slik at også foreldre som er enige om resultatet kan få saken sin behandlet av domstolen. Saker der foreldrene er enige om realiteten, kan imidlertid ikke anses å høre inn under tradisjonell dømmende virksomhet.

Etter departementets oppfatning er det mye som taler for at fylkesmannens myndighet til å behandle saker der foreldrene er enige om barnefordelingsspørsmålene og ønsker et tvangsgrunnlag for sin meklede avtale bør opprettholdes.

Departementet vil foreslå at saker der foreldrene ved avtale er enige om barnefordelingsspørsmålene kan behandles av fylkesmennene. Det samme gjelder separate saker om reiseutgifter.

Når det gjelder det nærmere innholdet i fylkesmannsbehandlingen, skal foreldre som er enige om det, som i dag, kunne bringe en meklet avtale inn for fylkesmannen. Etter forslaget til ny § 55 gis fylkesmannen adgang til å fatte vedtak om at en skriftlig avtale om foreldreansvar, bosted og samvær etter barneloven skal ha tvangskraft. Et slikt vedtak om tvangskraft vil gi en part rett til å kreve avtalen tvangsfullbyrdet uten å gå veien om et annet tvangsgrunnlag. En avgjørelse om hvorvidt en avtale skal gis tvangskraft eller ikke, må anses som et enkeltvedtak.

Fylkesmannen har plikt til å påse at avtalen er til barnets beste. Foreldrene er ikke garantert at fylkesmannen treffer vedtak om å gi avtalen deres tvangskraft.

Det er viktig at en skriftlig avtale som gis tvangskraft har den klarhet og entydighet som må stilles til et tvangsgrunnlag. Fylkesmannen bør ev. oppfordre partene til å foreta de nødvendige presiseringer før saken realitetsbehandles.

Videre må fylkesmannen gjøre partene oppmerksom på virkningene av at en avtale får tvangskraft, dvs. at det må opplyses om hva som ligger i at avtalen kan tvangsfullbyrdes, hvilke tvangsmidler som kan anvendes og at en avtale som er gitt tvangskraft bare kan endres av retten dersom "særlege grunnar" taler for det, jf. § 64 annet ledd andre punktum. Fylkesmannens vedtak kan påklages til departementet.

1.10 Særdomstol eller annet særskilt avgjørelsesorgan for barnefordelingssaker?

1.10.1 Utvalgets forslag

Når det gjelder spørsmålet om det bør opprettes en særdomstol eller et annet organ for behandlingen av barnefordelingssakene (herunder overføring til fylkesnemndene for sosiale saker), mener flertallet i Barnefordelingsprosessutvalget at det ikke vil være noe vunnet mht. saksbehandlingstid eller rettssikkerhet ved dette, og at de særlige hensynene i disse sakene kan ivaretas ved de alminnelige domstoler. Dette også sett på bakgrunn av de nye saksbehandlingsreglene som foreslås og som tar sikte på å fremme avtaleløsninger, korte ned saksbehandlingstiden, bedre rettssikkerheten og målrette bruken av sakkyndige bedre.

Flertallet ser det imidlertid som en klar fordel dersom barnefordelingssakene fordeles til dommere med særlig interesse for fagfeltet innen den enkelte domstol, noe som kan gjøres uten endringer i gjeldende rett.

Et mindretall i utvalget foreslår at de eksisterende fylkesnemndene for sosiale saker gjøres om til fylkesvise særdomstoler, med kompetanse til å behandle både barnefordelingssakene og barnevernsakene. Mindretallet peker på at barnevernsaker og barnefordelingssaker har flere fellestrekk, og at det er behov for dommere og sakkyndige som har spesiell interesse for og kompetanse på fagfeltet. Etter mindretallets syn vil også fylkesnemndenes ledige kapasitet bedre kunne utnyttes på denne måten.

1.10.2 Departementets vurderinger

Norsk rettstradisjon er forankret i et alminnelig domstolsvesen som behandler alle typer saker. I St.meld. nr. 23 (2000-2001) har Justisdepartementet fremhevet at det ikke bør opprettes særdomstoler uten at det foreligger tungtveiende grunner for dette. I Innst. S. nr. 242 (2000-2001) slutter justiskomiteen seg til dette syn.

Departementet kan ikke se at det foreligger tungtveiende grunner for at barnefordelingssakene skal flyttes ut av de alminnelige domstolene. Verken rettssikkerhetshensyn eller hensynet til kortere saksbehandlingstid taler etter departementets oppfatning klart for en slik løsning.

Departementet ser at det kan være en fordel for behandlingsmåte og resultat at barnefordelingssakene behandles av dommere med tilstrekkelig kunnskap og erfaring med denne spesifikke sakstypen. Etter departementets oppfatning er det imidlertid verken nødvendig eller ønskelig at det opprettes spesialdomstoler e.l. for å imøtekomme dette behovet.

Behovet for sakkyndig (barnefaglig) bistand må også anses ivarettatt ved de alminnelige domstolene. Det vises til de nye saksbehandlingsreglene som gir mulighet til å benytte sakkyndige på en ny og mer målrettet måte tidlig i prosessen.

Ved vurderingen av om det bør opprettes særdomstoler eller lignende for barnefordelingssaker, er det også en ulempe at vernetingsområdene vil bli større enn ved de alminnelige domstolene. Dette er negativt sett i forhold til de nye saksbehandlingsreglene som fordrer at partene er i en viss geografisk nærhet til domstolen.

Utvalgsflertallet viser i sin redegjørelse til at de generelle erfaringer fra særdomstoler og domstolsliknende organer er at saksbehandlingstiden ikke er vesentlig kortere enn ved de alminnelige førsteinstansdomstoler.

Undersøkelser foretatt av utvalget viser for øvrig at det er oppnevnelse av sakkyndige som er den faktor som i størst grad forlenger saksbehandlingstiden ved de alminnelige domstoler, men også f.eks. kapasiteten til prosessfullmektigene. De nye saksbehandlingsreglene fokuserer på at barnefordelingssakene skal prioriteres av alle aktører, og legger opp til ny bruk av sakkyndige hvor målet er avtaleløsninger. Dette kan etter departementets oppfatning bidra til å korte ned saksbehandlingstiden. Tilsvarende virkning kan forslagene om forenklet stevning og dom uten hovedforhandling få.

Departementet vil i det følgende spesielt vurdere mindretallets forslag om å omgjøre fylkesnemndene til særdomstoler.

Det er fra utvalgets mindretall, og de høringsinstansene som støtter disse, fremhevet at barnefordelingssakene og sakene for fylkesnemnda har klare fellestrekk. Departementet ser at innsikt i barns situasjon og behov står sentralt både i barnevernsaker og barnefordelingssaker. Vurderingstemaet i den typiske barnefordelingsak, hvor begge foreldre er egnet, er imidlertid forskjellig fra vurderingstemaet i den typiske barnevernsak der spørsmålet er om foreldrene har tilstrekkelig omsorgsevne. De nye saksbehandlingsreglene som foreslås i denne proposisjonen er spesialtilpasset førstnevnte sakstype og egner seg ikke for barnevernsakene, hvor det ikke er aktuelt å inngå forlik. Dette sier samtidig noe om forskjellen på en privatrettslig tvist mellom foreldrene og offentligrettslige saker om tvangsinngrep overfor privatpersoner som er fylkesnemndenes saksområde i dag. Nemndene har ikke erfaring med å behandle tvister mellom privatpersoner, og mekling er ikke en del av nemndas behandlingsform.

Avslutningsvis vil departementet oppsummere med at de særlige hensyn som gjør seg gjeldende i barnefordelingssaker kan ivaretas på en god måte i de alminnelige domstoler. Det finnes i dag forbedrings-

punkter som i stor grad kan imøtekommes ved de foreslåtte endringene i saksbehandlingsreglene kombinert med en hensiktsmessig arbeidsfordeling innen den enkelte domstol, jf. nedenfor. De nye saksbehandlingsreglene vil kunne bedre barnets rettssikkerhet ved økt/mer målrettet bruk av sakkyndige, og bidra til å fremme avtaleløsninger og korte ned saksbehandlingstiden der dette er forsvarlig. Forslagene må kombineres med nærmere retningslinjer og kompetanseheving hos de berørte aktører.

1.10.3 Kanalisering av barnefordelingssaker til spesielt interesserte/kompetente dommere ved den enkelte domstol

Utvalgsflertallet ser det som en stor fordel at barnefordelingssakene fordeles til dommere med særlig interesse for og erfaring fra dette spesielle rettsområdet. Flertallet fremhever det som maktpåliggende å redusere saksbehandlingstiden ved de domstoler som i dag bruker for lang tid på barnefordelingssakene. Dette særlig av hensyn til de negative virkninger som selve konfliktsituasjonen kan ha på barnet og foreldrene. Utvalget mener at en slik fordeling ikke vil være i strid med det såkalte tilfældighetsprinsippet, og at den kan gjennomføres uten endringer i gjeldende rett. Det vises også til at utvalget påpeker at dommerne bør skoleres i de elementer som er spesielle i barnefordelingssaker gjennom ulike utdannelsestiltak.

Slik utvalget påpeker, kan en fordeling av barnefordelingssakene til en gruppe dommere ved domstolene være tidsbesparende. Etter departementets oppfatning er imidlertid det viktigste proargumentet at forslagene til nye saksbehandlingsregler gir spesielle utfordringer i dommerrollen. Ifølge utvalget er det viktig at dommerne har innsikt i barns behov, hvilke faktorer som virker på parter i disse konfliktene og hvorledes man kan hjelpe partene til å komme fram til en samarbeidsløsning om barna. Dersom den enkelte dommer behandler et tilstrekkelig antall saker til å opparbeide seg erfaring og holde sine kunnskaper ved like, vil dette etter departementets oppfatning også kunne fremme mer lik og kompetent behandling av sakene.

Departementet antar at hensiktsmessigheten av en spesialisering vil være avhengig av domstolenes størrelse mv., men at dette kan bli mer aktuelt når man nå går i retning av færre og større førsteinstansdomstoler. En spesialisering behøver heller ikke være statisk i den forstand at bare det samme utvalg dommere behandler denne sakstypen over flere år.

Departementet vil ta initiativ til at det i forbindelse med ikrafttredelse av nytt regelverk sendes ut en anbefaling til domstolene om å kanalisere barnefordelingssaker til spesielt interesserte dommere. Anbefalingen bør kombineres med et tilbud om et kurs

som vil gi aktuelle dommere opplæring i håndtering av barnefordelingssaker etter de nye reglene.

1.11 Ikrafttreden og overgangsregler

1.11.1 Ikrafttreden

Forslagene til nye saksbehandlingsregler i barnefordelingssaker innebærer forholdsvis omfattende endringer, særlig i forhold til ny bruk av sakkyndige og høring av mindre barn. En vellykket gjennomføring av reformen forutsetter god informasjon og opplæring til de som skal praktisere reglene.

Etter departementets oppfatning er det nødvendig at Barne- og familiedepartementets veileder for barnefaglige sakkyndige og aktuelle retningslinjer revideres.

Det bør også igangsettes kurs i forhandlingsbaserte metoder innenfor domstolssystemet for sakkyndige, dommere og advokater i barnefordelingssaker. I tillegg bør dette innarbeides i eksisterende opplæringsprogram for sakkyndige.

De foreslåtte endringene i barneloven utgjør en helhet, og departementet tar sikte på at alle lovendringsforslagene trer i kraft fra samme tid.

Forslagene til nytt regelverk kan innebære et behov for overgangsregler. Dette gjelder særlig i forhold til ev. opphør av fylkesmannsbehandlingen av barnefordelingssaker. Departementet anser det som mest hensiktsmessig at nærmere overgangsregler fastsettes i forskrift, og foreslår derfor at departementet gis myndighet til å fastsette overgangsregler i forskrift.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Eirin Faldet, Trond Giske og Torny Pedersen, fra Høyre, Afshan Rafiq, lederen Sonja Irene Sjøli og Olemic Thommessen, fra Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, fra Sosialistisk Venstreparti, Magnar Lund Bergo og May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen og Ola T. Lånke, og fra Senterpartiet, Eli Sollied Øveraas, vil innledningsvis påpeke hvor viktig det er at barneloven gjenspeiler endringene i samfunnet og tar inn i seg de internasjonale konvensjoner som påpeker barns rettigheter, og som ivaretar barns sikkerhet og trygghet. Dette er slik komiteen ser det, fundamentet for at Norge skal ha en god barnelov. Ot.prp. nr. 29 (2002-2003) foreslår endringer i saksbehandlingsreglene for domstolene i saker etter barneloven om foreldreansvar. Komiteen vil understreke at det til enhver tid må være barnets rett og hva som er til det beste for barnet som må være i fokus. Komiteen viser til at foreldres sam-

værsrett, hvor barnet skal bo fast og samboeres plikter og rettigheter drøftes i den fremlagte Familiemeldingen (St.meld. nr. 29 (2002-2003)), og komiteen tar derfor ikke stilling til disse utfordringene ved behandlingen av Ot.prp. nr. 29 (2002-2003). Videre inkorporeres FNs barnekonvensjon i lovverket, og Stortinget vil når dette er gjort, få seg forelagt en ny sak, hvis det kommer endringer i barneloven som en konsekvens av dette. Det er en rekke forhold som endres i forslaget fra departementet, noen med svært stor betydning for dem det gjelder og andre er mer en presisering og konkretisering av lovteksten. Komiteen velger å drøfte disse under de ulike kapitlene.

Komiteen vil slutte seg til intensjonen i odelsingsproposisjonen om å innarbeide FNs barnekonvensjon i norsk lov, i tillegg til at man oppjusterer barneloven slik at den tilpasses dagens samfunn.

Komiteen vil understreke at gjennom nettopp barneloven, må det alltid være barnets rett og barnets beste som settes i fokus.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at det må aldri skje at man tilpasser lover og forskrifter etter hva som er mest hensiktsmessig for partene eller for sakkyndige, til det er barnet altfor viktig, og barnet kan lett bli skadelidende når det tilspisser seg i en barnefordelingssak, jf. St.meld. nr. 29 (2002-2003) Familiemeldingen.

Flertallet vil bemerke at prinsippet om likeverdig foreldreskap skal være et overordnet utgangspunkt. Foreldreansvaret varer til barnet fyller 18 år uavhengig om foreldrene lever i samliv eller ikke, og uavhengig av hvilken status samlivet har. Det innebærer at foreldre har et stort ansvar for å skille mellom barnets og egne behov, og at barnets behov skal ha førsteprioritet. Noen foreldre er gode til å samarbeide, andre ikke. Mange barn vokser opp i en urolig hjemmesituasjon som kan oppleves som en krigssone med de uheldige konsekvenser dette har for barnet.

Flertallet viser til at selv for mange foreldre som har et ønske om å finne frem til en løsning til beste for barnet, vil de følelsesmessige belastningene kunne hindre konstruktivt samarbeid. En samarbeidsavtale mellom foreldrene kan løse opp konflikten og kan i større grad enn en dom åpne for fleksible og praktiske løsninger, og legge grunnlaget for et godt samarbeid mellom foreldrene til barnets beste. Erfaringsmessig er foreldre mer motivert for å etterleve egne avtaler eller rettsforlik som er resultat av forhandlinger og rimelige kompromisser, enn en avgjørelse som har blitt diktert dem. Målet er å sikre barna en god situasjon etter bruddet. Avtalen må omfatte tre hovedtrekk i barns hverdag:

- fordeling av botid/samvær hos foreldrene,
- reisevei mellom bostedene og
- barnehage- og skolesituasjon.

Barnets rett etter barnekonvensjonen til å opprettholde personlig forbindelse og direkte kontakt med begge foreldrene regelmessig må respekteres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at profesjonell hjelp og rådgivning etter samlivsbrudd som er tilgjengelig for alle familiens medlemmer kan bidra til at foreldrene blir flinkere til å samarbeide til det beste for barna. Det å bruke tilgjengelige ressurser på et godt og tilgjengelig tilbud vil derfor være god samfunnsøkonomi.

Disse medlemmer vil bemerke at ved alle handlinger som berører barn skal barnets beste være et grunnleggende hensyn etter barnekonvensjonens artikkel 3.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen iverksette tiltak slik at det ved alle samlivsbrudd lages en skriftlig kontrakt eller avtale der barnets rett til å bli hørt og barnets interesser og rettigheter blir ivaretatt."

"Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at foreldre og barn som ønsker det, skal få tilbud om hjelp og rådgivning i forbindelse med samlivsbrudd. Dette tilbudet bør være gebyr- og kostnadsfritt."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at Regjeringen i St.meld. nr. 29 (2002-2003) Om familien - forpliktende samliv og foreldreskap (familiemeldingen), har presentert en rekke forslag for å styrke familietiltakene, for eksempel tilbud om samlivskurs til alle førstegangsforeldre, utvidelse av tilbudet om mekling og obligatorisk mekling ved samlivsbrudd for samboere med barn. Disse medlemmer merker seg at andre partier foreslår at det skal iverksettes en kontrakt eller avtale for å sikre barns rettigheter. Disse medlemmer viser til at det er vanlig praksis ved mekling at det signeres en avtale mellom foreldrene, og at alle i dag har et gratis tilbud om mekling ved familievernkontorene, uavhengig av om de er foreldre eller er i en situasjon med fare for samlivsbrudd. Disse medlemmer mener disse viktige spørsmålene fortjener en helhetlig vurdering fra komiteens side, og vil komme tilbake til spørsmål om familietiltak ved den nært forestående behandlingen av familiemeldingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at den mest hensiktsmessige løsningen på problemstillinger som kan fremkomme i en barnefordelingssak, er at hovedregelen må være at begge foreldrene får automatisk delt omsorg ved en separasjon, både når det gjelder gifte og samboende foreldre. Disse medlemmer ser på dette som den riktige veien å gå når det gjelder å dempe konflikter og forhindre at barnet blir en del av en strid, samt at dette gir barnet rett til begge sine foreldre. Disse medlemmer foreslår dette som en hovedregel, men domstolene bør, i de tilfeller hvor barnet har lidd overlast enten ved omsorgssvikt, mishandling eller seksuelle overgrep, kunne fradømme foreldreretten fra den av foreldrene som har utsatt sitt barn for dette.

Disse medlemmer vil med bakgrunn i det som er nevnt over vise til FNs barnekonvensjon artikkel 9 som sier:

"Barn skal ikke skilles fra foreldrene mot deres vilje, unntatt når dette er til barnets beste."

Argumentasjonen ovenfor bunner nettopp i denne artikkel, og skal den gi mening innarbeidet i norsk lov, må det derfor være automatisk delt foreldrerett. Da unngår en at barnet lider og havner midt i en krigssone, i kampen om nettopp barnet.

Disse medlemmer vil derfor foreslå følgende:

"Stortinget ber Regjeringen om å komme tilbake med en egen sak om automatisk delt omsorg og ansvar i tråd med FNs barnekonvensjon."

2.1 Generelle mål for behandling av barnefordelingssaker (jf. proposisjonen kapittel 4)

Komiteen ser det som svært positivt at man samler de mest sentrale prosessreglene i et nytt kapittel 7 i barneloven. Dette gjør at foreldre og andre lettere kan finne frem og sette seg inn i reglene som kommer til anvendelse ved barnefordelingssaker.

Komiteen viser til at advokater har en plikt til å forsøke å komme frem til en løsning før saken ender i domstolene. Løsninger bidrar ofte til konfliktredning, noe som er svært viktig når det gjelder barn. Komiteen mener at den nye § 49 kan være med på å bidra til at dette skjer, slik at færrest mulig barn havner i en "krigssone". I de tilfeller hvor saken havner i domstolsapparatet vil komiteen gi sin tilslutning til at dommeren som et første forsøk, der denne ser det som en realistisk mulighet, kan henvise partene til godkjent mekler, jf. forslagene til ny § 61 første ledd nr. 2 og til ny tvistemålslov § 422.

Komiteen ser det også som svært viktig at saker om barnefordeling ikke blir liggende unødige len-

ge i domsapparatet. Det kan ikke være tvil om at jo mer tid som går, jo høyere blir konfliktnivået i saker hvor partene står svært langt fra hverandre. Det er derfor svært positivt at man nå vil prioritere disse sakene tidsmessig for å styrke barnets rettssikkerhet, slik det foreslås i § 59. Komiteen vil likevel påpeke at ikke alle saker er egnet til en hurtig behandling, da det i noen tilfeller kan være til hjelp at man bruker noe tid til å få partene til forhandlingsbordet. Dette bør dommeren fortløpende vurdere, og hele tiden ha for øye hva som er barnets beste. Utgangspunktet bør likevel være at færrest mulige saker havner hos domstolene.

Komiteen har merket seg at det er vanskelig å definere hva som er "barnets beste". Begrepet blir brukt både i FNs barnekonvensjon og i gjeldende rett. Departementet prøver å presisere hva som menes med "barnets beste" i ny § 48, hvor det er en mindre absolutt formulering: "først og fremst rette seg etter det som er best for barnet".

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti registrerer at departementet finner det vanskelig å skulle gi generelle regler om hva som er til beste for barnet i alle saker. Disse medlemmer mener barnets beste bør bero på en konkret og individuell vurdering i hver sak, på grunnlag av barnets juridiske rettigheter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti synes at dette blir noe forsiktig, tatt i betraktning at barnet til enhver tid skal være i fokus, og mener at en bedre formulering hadde vært barnets rett.

Barneloven skal ikke, slik komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser det, ta hensyn til annet enn hva som er barnets rett, at dette gir konsekvenser som selvsagt er til barnets beste er åpenbart.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil understreke at begrepet "barnets rett" henspeiler på rettigheter nedfelt i norsk lov og internasjonale konvensjoner. I tillegg er barnets rett i en konkret sak definert ved rettskraftig dom. Begrepet "barnets beste" er forutsatt ivaretatt i norsk lov og internasjonale konvensjoner, men er vurderingstema i den konkrete sak som behandles, fordi man i rettsapparatet må behandle saker som dreier seg om individer, ikke grupper. Barnets beste vil være vurderingstemaet under behandlingen, mens barnets rett vil være resultatet. Barnets beste vil være en avveining mellom mange hensyn som må vurderes forskjellig i hvert enkelt tilfelle. Begrepet er også relevant i avveiningen mellom

hensyn til barnets og andres, for eksempel foreldrenes, rettigheter i en konkret sak.

Disse medlemmer viser til at formuleringen "barnets beste" korresponderer med formuleringer i FNs Barnekonvensjon artikkel 3. Konvensjonen vil fra våren 2003 bli innkorporert i norsk lovverk, og disse medlemmer mener det vil være en åpenbar fordel med lik terminologi i ulike lover.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet ønsker å understreke at det må særlige grunner til for at en sak som omhandler barns bosted og omsorgssituasjon etter barneloven skal kunne gjenopptas etter dom. Barneloven har som formål å ivareta barns beste, og det er viktig for barn med stabilitet. Gjentakende rettsprosesser er særlig opprivende for barna som kommer i klemme mellom foreldrenes interesser.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet stiller seg skeptisk til bruken av formuleringen "barnets beste". Dette er en formulering som kan tolkes av domstolene, og disse medlemmer er bekymret for at gamle holdninger og subjektive vurderinger fort kan bli brukt, når man har en slik diffus formulering. Spør man et kjempende foreldrepar som steilt står mot hverandre, så vil begge hevde at de kjemper for barnets beste, selv om de bruker barnet i konflikten. Det er dette man unngår hvis man bruker formuleringen "barnets rettigheter", domstolsapparatet kan ta de nødvendige avgjørelser på objektivt grunnlag og i henhold til norsk lov.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere å fremme en endring i lovteksten slik at barnets rettigheter blir retningsgivende i barneloven."

2.2 Nye saksbehandlingsregler for domstolene - enklere å sette i gang og gjennomføre en sak (jf. proposisjonen kapittel 5)

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, ser det som svært positivt og slutter seg til intensjonene i proposisjonens kapittel 5 om konfliktdemping og om å redusere de økonomiske kostnadene for partene. I de tilfellene hvor det ikke er mulig å komme til minnelig løsning, er det viktig at rettssikkerheten blir ivaretatt på en forsvarlig måte. Flertallet er enig i at en forenkling av stevning og tilsvar uten advokatbistand kan ha sine fordeler, og forutsetter at domstolene har økonomiske ressurser til å håndtere slike saker. Domsto-

lene bør også være seg bevisst et selvstendig ansvar til å rettlede partene, slik at feilaktig eller mangelfull forståelse av prosessregler kan unngås.

Komiteen viser til at mangelfull prosessforståelse hos partene må ikke komme i veien for en raskere og mer effektiv behandling av saken. Forslaget til ny § 58 ser ut til å gjøre det lettere for partene å ta kontakt med domstolen og å stevne motparten uten at store advokathonorarer skal forhindre enkelte fra å gjøre dette.

Komiteen slutter seg til at dom kan avsies uten hovedforhandlinger så lenge begge parter er enige i dette. Dette er praksis i andre nordiske land, og rettsikkerheten er ikke truet så lenge en forutsetning for en slik praksis er at partene er enige i det. Dette vil bidra til en raskere behandling og kan dermed bidra til at barnet snarest mulig får så optimale oppvekstvilkår som mulig etter et samlivsbrudd.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti er bekymret for kapasiteten og kompetansen i de alminnelige domstolene og støtter derfor mindretallet av høringsinstansene som ønsker å omgjøre fylkesnemnda til særdomstol i barnefordelingssaker.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen omgjøre fylkesnemndene til særdomstoler for barnefordelingssaker."

2.3 Dommeren gis flere virkemidler på et tidlig stadium under domstolsbehandlingen - ny bruk av sakkyndige (jf. proposisjonen kapittel 6)

Komiteen erkjenner at ulike grupper sakkyndige kan bidra positivt til saker om barnefordeling. Det er viktig at sakkyndige som er seg bevisst en positiv og konstruktiv rolle kan trekkes inn i tilfeller der domstolene har et reelt behov for faglige uttalelser. Samtidig finnes det også en del saker hvor partene erkjenner berettigelsen av sakkyndige. Komiteen ønsker også å bemerke at det er spesielt viktig at barna og foreldrene har tilstrekkelig tillit til de sakkyndige og deres rolle i prosessen.

Komiteen vil også peke på at sakkyndige har en selvsagt plikt til å være konfliktdempende i sine uttalelser. Sakkyndige må ta hensyn til at "barnets beste" best oppnås ved at eventuell konflikt mellom foreldrene blir unngått eller dempet i størst mulig grad. Sakkyndige skal anta at det i de fleste sakstyper er best for barnet at foreldrene kommer til enighet om barnefordelingsspørsmålet. Sakkyndige må ikke "ta side" i slike saker.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at stort flertall av høringsinstansene (47 av 54 som har uttalt seg) var positive til forslagene om ny bruk av sakkyndige. Flertallet mener domstolene med de foreslåtte endringer vil kunne velge mellom et større register av virkemidler slik at saks gjennomføringen kan bli enklere, raskere, billigere og mer fleksibel. Flertallet vil understreke at alle instanser må kjenne sitt ansvar for å nå frem til gode og robuste løsninger. Sakkyndige representanter har et særlig ansvar for å bidra til megling og til å skape felles problemforståelse mellom partene i sakene, slik at gode og varige løsninger kan nås.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at utvidet bruk av sakkyndige som foreslått i proposisjonen, vil åpne opp for flere tilfeller av uheldig rolleblending. Forslaget innebærer uklare roller og vil føre til en uheldig sammenblanding av roller. Retningslinjer og opplæringstiltak vil kunne avhjelpe en slik situasjon, men sannsynligvis ikke unngå den. Disse medlemmer merker seg at de som har uttalt seg positivt om forslaget i høringsrunden nesten utelukkende representerer de sakkyndiges organisasjoner.

2.4 Advokat eller annen representant for barnet i særlige tilfeller (jf. proposisjonen kapittel 7)

Komiteen mener at det er særdeles uheldig at enkelte saker om barnefordeling blir en belastning for barnet. Det er i seg selv en fallitterklæring for foreldrene, sakkyndige, partenes advokater og domstolene at de lar barnet belastes. Proposisjonen beskriver tilfeller der partene har et høyt konfliktnivå og hvor partene representeres av advokater som mer enn å legge forholdene til rette for forlik bidrar til å forsterke konflikten, med negative konsekvenser for barnet. Komiteen mener at Den Norske Advokatforeningen må være seg sitt ansvar bevisst og aktivt jobbe for at advokater ikke bidrar til konfliktheving og i de tilfeller hvor advokater bidrar til slik konfliktheving gis irrettesettelse.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker viktigheten av at dommere skal ha fleksible virkemidler til disposisjon for å kunne gjennomføre sakene på en best mulig måte. Flertallet mener at det i særlige tilfeller kan være behov for å oppnevne en egen advokat eller annen representant for barnet, for eksempel i saker hvor det kan være tvil om foreldrene evner å ivareta barnet, eller i saker hvor eldre barn kan trenge bistand til forstå saksgangen og til å fremme sine synspunkter.

Flertallet viser til at det skal være opp til dommeren i den enkelte sak å vurdere hva som best ivaretar barnets rettigheter og som vil være til barnets beste. Flertallet mener derfor at det ikke skal være obligatorisk å oppnevne en advokat eller annen representant for barnet, og ønsker heller ikke at representant for barnet bør gis et mandat som kan kollidere med dommerens overordnede ansvar.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, ønsker at samboende foreldre skal ha foreldreansvar på lik linje med gifte.

Dette flertallet fremmer følgende forslag til lovendring:

"Stortinget ber Regjeringen fremme lovproposisjon som gir samboende foreldre foreldreansvar på lik linje med gifte."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har merket seg at det er et særtrekk ved barnefordelingssaker at barnet selv, som avgjørelsen i høyeste grad angår, ikke har partsstatus. Disse medlemmer mener at barn ikke er part i juridisk forstand, men at barnet er "part" i den forstand at de kan høres i saker vedr. foreldreansvar, bosted og samvær. Det offentlige må ta ansvar for at barna blir tatt med på planleggingen om sin egen framtid - at de blir hørt. Disse medlemmer mener det er viktig å sette søkelyset på barna. Deres individuelle, selvstendige rettigheter forutsetter at barn anerkjennes som selvstendige individer, både juridisk og menneskelig. Barn må respekteres på samme måte som voksne, som aktører med råderett over eget liv. Disse medlemmer vil påpeke at FNs Barnekonvensjon artikkel 9 sier at "Barn skal ikke skilles fra foreldrene mot deres vilje, unntatt når dette er til barnets beste". Disse medlemmer vil derfor understreke behovet for at barn betegnes som "part" i saker der foreldrene har en konflikt vedrørende barnefordeling. Disse medlemmer vil derfor støtte oppnevning av en sakkyndig talsperson for barnet i slike saker.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at Regjeringen i St.meld. nr. 29 (2002-2003) Om familien - forpliktende samliv og foreldreskap (familiemeldingen), har presentert en rekke forslag for å styrke det forpliktende foreldreskapet, for eksempel å gi samboende foreldre felles foreldreansvar. Men disse medlemmer vil komme tilbake til

dette ved behandlingen av familiemeldingen (St.meld. nr. 29 (2002-2003)).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet stiller seg kritisk til den potensielle verdien av egen advokat eller annen representant for barnet. Med de begrensede rettigheter en slik talsmann er tiltenkt er det vanskelig å forestille seg hvordan talsmannen skal kunne aktivt bidra til et lavere konfliktnivå eller en positiv løsning på konflikter. Siden det er nettopp i "særlige tilfeller" hvor konfliktnivået må antas å være høyt at det skal kunne oppnevnes slik talsmann, er det lite sannsynlig at en slik talsmann vil kunne bidra positivt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti ønsker å oppheve § 43 andre ledd i innstillingen som omhandler "vanleg samværsrett". Da barneloven ble behandlet sist gang ble det understreket at vanlig samvær ikke skulle oppfattes som normativt. Dette har allikevel blitt normdannende da svært mange med samværsrett har en variant av "vanlig samvær". Bosted og graden av samvær må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"§ 43 andre ledd i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre oppheves."

Disse medlemmer vil påpeke barnets rett til samvær med begge foreldrene i henhold til barnekonvensjonen. Foreldreansvaret og samværsretten til foreldre som ikke har bodd sammen eller har vært gift er ikke godt nok ivaretatt i barneloven. Disse medlemmer ønsker at dette skal utredes og fremmer følgende forslag.

"Stortinget ber Regjeringen utrede og komme tilbake med forslag til endringer i barneloven slik at foreldre som er gift, samboere eller foreldre som ikke har bodd sammen, blir likestilt i barnefordelingssaker."

Disse medlemmer vil behandle disse spørsmålene ved behandlingen av familiemeldingen.

2.5 Barneloven § 31 - Høring av barn (jf. proposisjonen kapittel 10)

Komiteen mener at det aller viktigste i barnefordelingssaker er hva som best vil ivareta barnets rettigheter og det som vil være barnets beste. Spørsmålet om høring av barn i slike saker vil kunne sees som et ønske om best mulig å finne ut hva som vil gagne barnet. Dette avhenger både av at barnet har en realistisk oppfatning av de ulike alternativer og kan

gi uttrykk for sine oppfatninger og ønsker på en grei måte, uten å være under nevneverdig påvirkning fra en eller begge parter i saken. Barns subjektive ønsker og meninger bør tillegges vekt da de i seg selv er objektive faktorer.

Komiteen viser til at både barnets oppfatninger og ønsker, barnets evne til å gjøre greie for sine oppfatninger og ønsker, samt hvilken grad barnet blir påvirket er avhengig av modenhet og utvikling. I noen tilfeller vil sakens kompleksitet og konfliktnivå kunne påvirke i hvilken grad barnet har mulighet og ønske om å ha og/eller gi uttrykk for sine oppfatninger og ønsker. I slike tilfeller kan en rettighet til å uttale seg føles som et press om å foreta valg.

Komiteen mener at barn er lett påvirkelige og at det ikke uten videre må være slik at man for yngre barn skal presse dem til å gi uttrykk for sine oppfatninger og ønsker.

Komiteen er av den oppfatning at barn bør få mulighet til å uttale seg i barnefordelingssaker, men at ingen barn har plikt til å uttale seg. Komiteen understreker at domstolen alltid skal vurdere barnets eventuelle uttalelse i forhold til barnets alder og modenhet, og at barnets uttalelse også i fremtiden skal tillegges stor, men ikke nødvendigvis avgjørende, vekt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil be Regjeringen sørge for at det bygges opp en tilstrekkelig kompetanse til å høre mindre barn i domstolsapparatet.

Flertallet vil understreke at barn bør høres i saker som angår barnets hverdag og livssituasjon. Flertallet vil understreke behovet for å skjerme små barn fra å komme i en lojalitetskonflikt mellom mor og far i barnefordelingssaker. Flertallet mener det er nødvendig å forhindre at barn blir presset til å måtte velge mellom mor og far eller til å foreta valg de er for små til å se konsekvensen av.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil påpeke at den veiledende aldersgrense nedad på 7 år ikke må være til hinder for at yngre barn ut fra modenhet kan få mulighet til å bli hørt i andre type saker som angår barnet.

Dette flertallet viser til at en veiledende 7-årsgrense korresponderer med tilsvarende aldersgrenser i henholdsvis adopsjonsloven og barnevernsloven. Dette flertallet mener det vil virke tydeliggjørende å ha en veiledende aldersgrense for når barnet har uttalerett, og at denne aldersgrensen vil sikre at flere barn får uttale seg. Dersom ikke særlige hensyn tilsier det, vil det være en saksbehandlingsfeil å ikke la barn ned til denne alderen bli hørt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil bemerke at det er mange måter å lytte til barn i ulike aldre på. Gode metoder er nødvendig for å forstå et budskap. Barnet har ofte nytte av en sakkyndig i saken for å bli forstått og som kan formidle innholdet. Sakkyndige kan være en god mulighet for barnet til å gi uttrykk for sin mening. Det er viktig at barnet informeres om at det har en rett, men ingen plikt til å uttale seg. Å behandle saker der barn er i en vanskelig livssituasjon krever spesialkompetanse på barn. Det er nødvendig med økt kompetanse og krav om spesialkompetanse og etterutdanning for sakkyndige og jurister som jobber med barn i barnefordelingssaker.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at små barn bør skånes mest mulig og at det rundt disse bør bygges en ramme av trygghet. Erfaringsmessig greier de fleste ved et samlivsbrudd og finne frem til gode løsninger for hvordan barna skal få en trygg oppvekst, til tross for at foreldrene ikke kan leve sammen. Disse medlemmer ønsker i utgangspunktet ikke å gi noen fastsatt aldersgrense for når barn skal høres i barnefordelingssaker. Men retningsgivende bør være dagens 12-års aldersgrense. Man bør så langt det er mulig unngå å trekke barnet inn i en konflikt som gjelder de voksne.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti er av den oppfatning at man ikke skal sette noen konkret alder på høring av barn, men at nåværende aldersgrense på 12 år oppheves.

Disse medlemmer mener et barns rett til å bli hørt og behørig vektleggelse av barnets synspunkter i samsvar dets alder og modenhet, er en rett barnet har uavhengig av alder. Barnet har rett til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

§ 31 siste ledd i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre skal lyde:

Barnet skal som hovedregel få informasjon og høve til å seie si mening før det vert teke avgjerd i sak som vedkjem han eller henne, mellom anna om kven av foreldra det skal bu hos. Dersom barnet ikkje vert høyrd, skal årsaka kome fram skriftleg. Det skal leggjast vekt på kva barnet meiner alt etter kor gammalt og modent barnet er. Barnet har rett, men ikkje plikt til å seie si mening."

2.6 Administrativ behandling av barnefordelingssaker

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil at adgangen til å få barnefordelingssaker avgjort av fylkesmannen opprettholdes. Det må være valgfritt for foreldrene om de ønsker å gå til rettsapparatet eller fylkesmannen for å få avgjort barnefordelingssaker. Veilednings- og informasjonsvirksomheten i forhold til barnefordelingssaker og det overordnede og koordinerende ansvaret skal etter departementets forslag fortsatt ligge hos fylkesmannen. Disse medlemmer mener at det er naturlig at fylkesmennene samtidig kan være vedtaksorgan på feltet slik at de som ønsker det får saken sin ferdigbehandlet der. Det er høy kompetanse og lang erfaring på denne type saker hos fylkesmannen. Det finnes ikke tilsvarende kompetanse i dag i rettsapparatet. Det er nødvendig med en vesentlig styrking av kompetansen på dette feltet i domstolene slik at barnefordelingssakene får en betryggende og kompetent behandling ved de alminnelige domstolene. Det er ikke nok at kravet til dommere skal ha erfaring, engasjement og interesse for sakstypen slik det hevdes i proposisjonen.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen iverksette tiltak slik at det ved alle samlivsbrudd lages en skriftlig kontrakt eller avtale der barnets rett til å bli hørt og barnets interesser og rettigheter blir ivaretatt.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at foreldre og barn som ønsker det, skal få tilbud om hjelp og rådgivning i forbindelse med samlivsbrudd. Dette tilbudet bør være gebyr- og kostnadsfritt.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen om å komme tilbake med en egen sak om automatisk delt omsorg og ansvar i tråd med FNs barnekonvensjon.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen omgjøre fylkesnemndene til særdomstoler for barnefordelingssaker.

Forslag 5

§ 43 andre ledd i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre oppheves.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen utrede og komme tilbake med forslag til endringer i barneloven slik at foreldre som er gift, samboere eller foreldre som ikke har bodd sammen, blir likestilt i barnefordelingssaker.

Forslag 7

§ 31 siste ledd i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre skal lyde:

Barnet skal som hovedregel få informasjon og høve til å seie si mening før det vert teke avgjerd i sak som vedkjem han eller henne, mellom anna om kven av foreldra det skal bu hos. Dersom barnet ikkje vert høyrd, skal årsaka kome fram skriftleg. Det skal leggjast vekt på kva barnet meiner alt etter kor gammalt og modent barnet er. Barnet har rett, men ikkje plikt til å seie si mening.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre slike

vedtak:

A.

Vedtak til lov

om endringer i barneloven mv. (Nye saksbehandlingsregler i barnefordelingssaker for domstolene mv.)

I

I lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål gjøres følgende endringer:

§ 421 tredje ledd skal lyde:

Når spørsmål etter barneloven om felles barn trekkes inn i saken etter første ledd, får saksbehandlingsreglene i barneloven kap. 7 anvendelse for behandlingen av disse spørsmålene.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 422 skal lyde:

I saker om skilsmisse eller separasjon skal dommeren under saksforberedelsen foreta mekling dersom begge parter kan innkalles til å møte på samme tid. Det samme gjelder i saker om bidrag til ektefelle

eller barn, om pensjon etter ekteskapsloven og i saker om fordeling eller tildeling av formuen mellom ektefeller eller fraskilte. *For mekling i saker etter barneloven gjelder bestemmelsene i barneloven kap. 7.*

II

I lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. skal § 4 første ledd andre punktum lyde:

Det same gjeld når farskap fastsett i utlandet blir lagt til grunn i Norge etter barnelova § 85.

III

I lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. skal § 32 nr. 5 lyde:

Arbeidstaker som har foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får tildelt foreldreansvaret i medhold av barneloven §§ 38 og 63 og har hatt mindre samvær enn tilsvarende barneloven § 43 andre ledd, har rett til omsorgspermisjon etter reglene i nr. 1 og nr. 3 fra det tidspunktet omsorgen for barnet overtas.

IV

I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp gjøres følgende endringer:

§ 18 første ledd nr. 1 skal lyde:

1. fra en eller begge parter i saker etter lov om ekteskap, lov om skifte annen del jf. kap. 4 eller barneloven kap. 5, 6, 7 og 8, herunder også tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring.

§ 21 skal lyde:

Oppnevning av prosessfullmektig i ekteskaps- og familiesaker

I ekteskaps- og familiesaker etter § 18 første ledd nr. 1 kan retten, dersom den finner det nødvendig, oppnevne prosessfullmektig for saksøkt som er uteblitt eller ikke har gitt tilsvaret under saksforberedelsen, eller er uteblitt fra hovedforhandlingen. Oppnevning kan skje selv om saksøkte ikke fyller de økonomiske vilkår i § 8. *Saksøkte plikter å erstatte det offentlige utlegg til sin prosessfullmektig. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.*

Retten skal av eget tiltak og uten behovsprøving innvilge fri sakførsel i de tilfeller hvor det oppnevnes advokat i medhold av barneloven § 61 første ledd nr. 5.

V

I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre gjøres følgende endringer:

I § 10 andre ledd endres «§ 54 første stykket» til «§ 70 første stykket» og «§ 54 femte stykket» til «§ 70 femte stykket».

§ 31 skal lyde:

Rett for barnet til å vere med på avgjerd

Etter kvart som barnet blir i stand til å danne seg egne synspunkt på det saka dreiar seg om, skal foreldra høyre kva barnet har å seie før dei tek avgjerd om personlege tilhøve for barnet. Dei skal leggje vekt på det barnet meiner *alt etter kor gammalt og modent barnet er*. Det same gjeld for andre som barnet bur hos eller som har med barnet å gjere.

Når barnet er fylt 7 år, skal det få seie si meining før det vert teke avgjerd om personlege tilhøve for barnet, *mellom anna* i sak om kven av foreldra det skal bu hos. *Når barnet er fylt 12 år skal det* leggjast stor vekt på kva barnet meiner.

§ 34 skal lyde:

Foreldreansvaret når foreldra er eller har vore gifte

Foreldre som er gifte, har foreldreansvaret saman for sams barn.

Foreldre som separerer eller skil seg, kan avtale at dei skal ha foreldreansvaret saman eller at ein av dei skal ha det aleine. Inntil avtale eller avgjerd om foreldreansvaret ligg føre, har dei *ansvaret saman*.

§ 35 tredje ledd oppheves. Fjerde ledd blir tredje ledd.

§ 35 a oppheves.

Nåværende § 35 b blir § 37.

§ 36 skal lyde:

Kvar barnet skal bu fast

Foreldra kan gjere avtale om kven av dei barnet skal bu hos fast. Dersom dei er samde om det, kan dei avtale at barnet skal bu fast hos begge.

Er foreldra usamde, må retten avgjere at barnet skal bu fast hos ein av dei.

§ 38 skal lyde:

Foreldreansvaret etter dødsfall

Døyr den eine av foreldra som har foreldreansvaret saman, får den attlevande foreldreansvaret aleine.

Bur barnet saman med begge foreldra og den eine av dei døyr, får den attlevande foreldreansvaret aleine, jamvel om berre den avdøde hadde foreldreansvar.

Fører dødsfall til at ingen lenger har foreldreansvaret for eit barn, skal lensmannen eller tingretten få opplysning om det i dødsfallsmeldinga.

Andre enn foreldra kan krevje å få foreldreansvaret til barnet etter dødsfall etter reglane i § 63.

For den eller dei som får foreldreansvaret, gjeld reglane i kapitlet her og kapittel 6.

Nåværende § 41 a blir § 39.

Nåværende § 43 blir § 40.

Nåværende § 43 a blir § 41.

Nåværende § 44 blir § 42 i kapittel 6.

§ 43 skal lyde:

Omfanget av samværet mv.

Den av foreldra som barnet ikkje bur saman med, har rett til samvær med barnet om ikkje anna er avtala eller fastsett. Omfanget av samværsretten bør avtalast nærare.

Vert det avtala eller fastsett «vanleg samværsrett», gjev det rett til å vere saman med barnet ein ettermiddag i veka, annakvar helg, 14 dagar i sommarferien, og jul eller påske.

Det kan i avtale eller i dom setjast vilkår for gjennomføringa av samværsretten.

Den andre av foreldra skal få melding i rimeleg tid føreåt når samværet ikkje kan finne stad som fastsett, eller når tida for samværet må avtalast nærare.

Dersom den som har foreldreansvaret eller som barnet bur hos hindrar at ein samværsrett kan gjennomførast, kan den som har samværsretten krevje ny avgjerd av kven som skal ha foreldreansvaret eller kven barnet skal bu saman med, jf. § 64.

§ 44 skal lyde:

Reisekostnader ved samvær

Reisekostnadane ved samvær skal delast mellom foreldra etter storleiken på inntektene deira der foreldra ikkje blir samde om noko anna. Dersom særlege grunnar gjer det rimeleg, kan retten fastsetje ei anna fordeling av reisekostnadane. Er foreldra samde om det, kan sak om reisekostnadane istaden gå til fylkesmannen. Har barnet fylt 15 år, kan sak om reisekostnader gå til fylkesmannen jamvel om berre ein av foreldra ber om det. *Reglane i § 64 gjeld tilsvarende.*

§§ 44 a og 44 b oppheves.

§ 45 skal lyde:

Samværsrett for andre enn foreldra

Når den eine av foreldra eller begge er døde, kan slektningane til barnet eller andre som er nær knytte til barnet, krevje at retten fastset om dei skal ha rett til å vere saman med barnet, og kva for omfang samværsretten skal ha.

I sak om samværsrett mellom foreldra, kan ein forelder som vert nekta samvær krevje at avgjerdsganet fastset om hans eller hennar foreldre skal ha rett til å vere saman med barnet og kva for omfang samværsretten skal ha. Samvær for besteforeldra kan

berre fastsetjast på vilkår av at den som er nekta samvær ikkje får møte barnet.

Reglane i kap. 7 gjeld også for desse sakene. Det krevst ikkje at partane har vore til mekling før dei går til sak.

Nåværende § 49 blir § 46.

Nåværende § 50 blir § 47.

Nytt kapittel 7 skal lyde:

Kapittel 7. Sakshandsaminga i saker om foreldreansvaret, om kvar barnet skal bu fast og om samvær

I. Innleiande føresegner

§ 48 *Det beste for barnet*

Avgjerder om foreldreansvar, om kvar barnet skal bu fast og om samvær, og handsaminga av slike saker, skal først og fremst rette seg etter det som er best for barnet.

§ 49 *Advokatar*

Advokatar som har saker etter kapitlet her, bør vurdere om det er mogeleg for partane å kome fram til ei avtaleløyving. Advokaten skal opplyse foreldra om høvet til mekling.

§ 50 *Tieieplikt*

Den som meklar etter § 51 og § 61 første stykket nr. 2 har tieieplikt om det som kjem fram om personlege forhold i samband med oppdraget. Lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer §§ 6, 7, 9 og 10 gjeld tilsvarende.

Den som gjer teneste etter § 61 første stykket nr. 1, 3, 4 eller 7 har tieieplikt om det som kjem fram om personlege forhold i samband med oppdraget. Han kan utan hinder av tieieplikta gje oppdragsgjevar dei opplysningar han har fått i samband med oppdraget. Lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer §§ 6, 7, 9 og 10 gjeld tilsvarende.

Den som gjer tjeneste etter § 61 første stykket nr. 5 har tieieplikt om det som kjem fram om personlege forhold i samband med oppdraget. Retten kan oppheve tieieplikta etter krav frå advokaten eller representanten.

II. Mekling og vedtak om tvangskraft for avtaler

§ 51 *Kven skal møte til mekling*

Foreldre med felles barn under 16 år må møte til mekling før det vert reist sak om foreldreansvar, kvar barnet skal bu fast eller om samvær.

Gifte foreldre med felles barn under 16 år må for å få separasjonsløyve eller skilsmisseløyve etter ekteskapslova §§ 20 og 22, ha møtt til mekling på fami-

lievernkontor eller hos annan godkjend meklar jf. ekteskapslova § 26.

Sambuarar med felles barn under 16 år har ved samlivsbrot rett til å møte til mekling dersom dei ønsker det.

Departementet kan gje forskrifter om mekling, også om unntak frå møteplikta i særlege høve.

§ 52 Føremålet med og innhaldet i meklinga

Føremålet med meklinga er å få foreldra til å kome fram til ei skriftleg avtale om foreldreansvaret, om kvar barnet skal bu fast og om samvær. Partane bør gjerast kjende med dei viktigaste økonomiske konsekvensane som avtala fører med seg.

§ 53 Frammøte

Foreldra skal møte personleg og samstundes til mekling. Den som meklar kan likevel avgjere at dei skal møte kvar for seg dersom det er tenleg. Meklaren kan i særlege høve gje løyve til at ein eller begge parter møter saman med ein fullmektig.

§ 54 Meklingsattest

Det skal skrivast ut meklingsattest når partane er komne fram til ei avtale. Om partane ikkje har vorte samde etter tre timar hos meklaren, skal det likeins skrivast ut meklingsattest. Meklingsattest skal òg skrivast ut når den parten som ikkje har kravd mekling, ikkje møter etter tre innkallingar. Meklingsattesten er gyldig i seks månader.

§ 55 Vedtak om tvangskraft for avtaler

Når begge foreldra ber om det, kan fylkesmannen fastsetje at ei skriftleg avtale om foreldreansvar, bustad og samvær skal kunne tvangsførførest etter reglane i § 65. Vilkåret er at avtala først og fremst retter seg etter det som er best for barnet. Trengst det, bør sakkunnige, barneverntenesta eller sosialtenesta uttale seg før fylkesmannen avgjer spørsmålet.

Eit vilkår for å bringe ei sak inn for fylkesmannen etter første stykket er at foreldra kan leggje fram gyldig meklingsattest.

Saka må bringast inn for den fylkesmannen der barnet har heimting på den tida saka vert reist.

III. Sakshandsaminga for retten

§ 56 Vilkår for å reise sak

Er foreldra usamde om kven som skal ha foreldreansvaret, om kvar barnet skal bu fast eller om samværet, kan kvar av dei reise sak for retten. Andre enn foreldra kan reise sak når vilkåra etter §§ 45 eller 63 er oppfylde.

Eit vilkår for å reise sak etter første stykket er at foreldra kan leggje fram gyldig meklingsattest.

§ 57 Kvar sak skal reisast

Sak etter § 56 må reisast for den domstolen der barnet har heimting på den tida saka vert reist. Dersom saka gjeld søsken med ulikt heimting, kan felles sak for barna reisast der eitt av barna har heimting.

§ 58 Stemmemaal og tilsvar

Stemmemalet skal innehalde namn og adresse til foreldra og barna, og skal vise om usemja gjeld foreldreansvaret, kvar barnet skal bu fast eller samværet, og gje ei kort utgreiing om grunnlaget for usemja og saksøkjarens påstand. Meklingsattest skal leggjast ved. Stemmemalet kan setjast fram på godkjent skjema.

Retten skal forkynne stemmemålet for saksøkte. Tilsvaret skal gjere greie for kva for tvistepunkt det er usemje om, og gje ei kort utgreiing om korleis saksøkte ser på saka. I tillegg må tilsvaret innehalde den saksøktes påstand. Tilsvaret kan setjast fram på godkjent skjema.

Retten kan be om nærare utgreiing av saka frå partane dersom det trengst for å få saka godt nok opplyst.

§ 59 Sakshandsaminga

Dommaren skal påskunde saka så mykje som mogeleg.

Dommaren skal på kvart trinn i saka vurdere om det er mogeleg å oppnå forlik mellom partane, og leggje tilhøva til rette for det.

Domstolsloven og tvistemålsloven gjeld for retten si handsaming av saker etter kapittelet her, så langt ikkje anna følgjer av reglane her.

§ 60 Førebels avgjerd

Retten kan etter krav frå ein part ta førebels avgjerd om kven av foreldra som skal ha foreldreansvaret, om kven barnet skal bu hos fast, og om samværsrett. Slik avgjerd kan gjelde for ei viss tid eller til saka er endeleg avgjerd. Retten kan også ta førebels avgjerd før saka er reist, dersom særlege grunnar talar for det.

Retten kan samstundes forby den andre av foreldra å kome til den eigedommen eller det bustadhuset der barnet held til. Dersom det ikkje trengst avgjerd straks, skal retten så langt råd er gje den andre høve til å uttale seg.

Når avgjerd er teken før sak er reist, skal retten setje ein frist for å reise søksmål. Fristen kan forlengjast ved avgjerd av dommaren. Er det ikkje teke ut søksmål innan fristen, fell tekne avgjerder bort.

Avgjerdene vert tekne i orskurd. Det er ikkje nødvendig å halde munnleg forhandling på førehand.

§ 61 Avgjerder under saksførebuinga

Retten fastset tid for hovudforhandling straks eller etter at eitt eller fleire av tiltaka i nr. 1 til 7 nedanfor er gjennomført.

1. Retten skal som hovudregel innkalle partane til eitt eller fleire førebuinge møte for mellom anna å klarleggje tvistepunkta mellom dei, drøfte vidare handsaming av saka og eventuelt mekle mellom partane. Retten kan oppnemne ein sakkunnig til å vere med i dei saksførebuinge møta. Retten kan jamvel be den sakkunnige ha samtalar med foreldra og barna og gjere undersøkingar for å klarleggje tilhøva i saka, med mindre foreldra set seg i mot dette. Retten fastset kva den sakkunnige skal gjere, etter at partane har fått høve til å uttale seg.
2. Retten kan vise partane til mekling hos godkjend meklar eller annan person med innsikt i dei tvistepunkta saka gjeld. §§ 52 og 53 gjeld tilsvarande. Dersom meklaren kjem fram til at partane ikkje kan nå fram til ein avtale gjennom vidare mekling, skal han straks melde frå til retten om dette.
3. Retten bør der det trengst oppnemne sakkunnig til å uttale seg om eitt eller fleire av dei spørsmåla saka reiser.
4. Dommaren kan gjennomføre samtalar med barnet, jf. § 31. Retten kan oppnemne ein sakkunnig eller annan eigna person til å hjelpe seg, eller la ein sakkunnig ha samtale med barnet aleine.
5. Retten kan i særlege høve oppnemne ein advokat eller annan representant til å ta vare på interessene til barnet i samband med søksmålet. Den som er oppnemnd, kan samtale med barnet og skal gje slik informasjon og støtte som er naturleg. Advokaten eller representanten skal få saksdokumenta. Han kan kome med framlegg om handsaminga av saka og skriftleg eller i rettsmøte gje råd om korleis sakshandsaminga best kan ta vare på interessene til barnet. Retten avgjer om og eventuelt kor lenge han skal vere til stades under rettsmøta i saka. Når advokaten eller representanten er til stades i rettsmøta, kan han stille spørsmål til partar og vitne.
6. Retten bør innhente fråsegner frå barnevernet og sosialtenesta der det trengst.
7. Retten kan gje partane høve til å prøve ut ei førebels avtale for ei nærare fastsett tid. Retten kan oppnemne ein sakkunnig eller annan eigna person til å rettleie foreldra i prøvetida.
8. Retten kan gje dom utan hovudforhandling så framt partane samtykkjer til det og retten ser det som forsvarleg.

Staten ber kostnadene til dei tiltaka som er nemnde i første stykket nr. 1, 2, 4, 5 og 7. Sakkunnig som vert oppnemnd etter første stykket skal godtgjerast

etter lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v. Dersom det skal oppnemnast ein advokat for barnet etter første stykket nr. 5, har barnet rett på fri sakførsel utan behovsprøving, jf. rettshjelploven § 21 andre stykket. Departementet kan ved forskrift fastsetje reglar om godtgjering til andre som gjer teneste etter paragrafen her.

§ 62 Kjæremål

Retten val av tiltak etter § 61 første stykket kan ikkje påkjærast. Unntak gjeld for avgjerd om å nekte å oppnemne sakkunnig etter § 61 første stykket nr. 3 og avgjerd om å nekte å innhente fråsegner som nemnd i § 61 første stykket nr. 6.

§ 63 Handsamingsmåten for krav om foreldreansvar etter dødsfall

Når den som får foreldreansvaret etter § 38 første stykket, ikkje budde saman med barnet, eller den av foreldra som får foreldreansvaret etter § 38 andre stykket, ikkje hadde foreldreansvaret da den andre døydde, kan andre innan seks månader etter dødsfallet reise sak med krav om å få foreldreansvaret og om å få bu fast saman med barnet. Retten kan ta førebels avgjerd etter § 60.

Retten skal avgjere spørsmålet i orskurd, som kan ankast. Retten skal til vanleg kalle inn til munnleg forhandling før det vert teke avgjerd. Det skal leggjast vekt på om den attlevande av foreldra ønskjer foreldreansvaret. Ingen kan få foreldreansvaret utan å oppfylle vilkåra i tredje stykket.

Der ingen lenger har foreldreansvaret for eit barn, jf. § 38 tredje stykket, skal dei som ønskjer foreldreansvaret, vende seg til tingretten der barnet bur. Kjem det berre eitt krav om å få foreldreansvaret, skal retten gå med på kravet, utan når det er fare for at barnet ikkje vil få forsvarleg stell og fostring, eller det vil lide skade på annan måte. Avslag på eit krav om foreldreansvaret skal gjerast i orskurd, og kan ankast.

Før retten avgjer saka, skal dei næraste slektningane til barnet eller dei som barnet bur saman med, ha høve til å uttale seg. Retten kan sjå bort frå uttaleretten etter dette stykket når særlege grunnar gjer uttale uturvande. Barnet skal høyrast etter § 31.

Retten kan la ein person få foreldreansvaret aleine eller la sambuande mann og kvinne få det saman. Får nokon annan enn attlevande far eller mor foreldreansvaret, skal retten også avgjere om faren eller mora framleis skal ha del i foreldreansvaret. Har foreldra skriftleg gjeve uttrykk for kven dei ønskjer skal ha foreldreansvaret etter at dei er døde, bør det leggjast vekt på det.

Retten kan setje som vilkår for avgjerda at barnet i ei viss tid ikkje skal kunne flyttast frå heimen der det

bur, dersom flyttinga kan vere uheldig for barnet, og det ikkje er rimeleg grunn til å flytte.

Dersom ingen har meldt seg eller retten gjev avslag på alle krav om foreldreansvaret, skal retten melde frå til barneverntenesta. Barneverntenesta skal plassere barnet etter reglane i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester § 4-14 og § 4-15 første stykket. §§ 4-16, 4-17, 4-18 første stykket og 4-20 gjeld tilsvarende.

Avgjerd etter paragrafen her kan innstemnast på ny for retten av den attlevande av foreldra og endrast dersom særlege grunnar talar for det. § 64 tredje stykket gjeld tilsvarende.

§ 64 *Endring av avtale eller avgjerd om foreldreansvaret o.l.*

Foreldra kan gjere om avtale eller avgjerd om foreldreansvaret, om kven barnet skal bu hos fast og om samværsretten.

Vert foreldra ikkje samde, kan kvar av dei reise sak for retten, jf. § 56. Dom, rettsforlik og avtale med tvangskraft kan likevel berre endrast når særlege grunnar talar for det. Førebels avgjerd etter § 60 kan endrast på same vilkår av den domstolen som har hovudsaka.

Dersom det er openbert at det ikkje ligg føre slike særlege grunnar som nemnt i andre stykket, kan retten avgjere saka utan hovudforhandling.

IV. Tvangsfullføring

§ 65 Tvangsfullføring

Om tvangsfullføring av avgjerd om foreldreansvaret eller kven barnet skal bu saman med, gjeld tvangsfullbyrdsloven kap. 13. Namsmannen skal likevel krevje inn tvangsbota. Innkrevjing skal berre skje når den som har retten, ber om det. Vedtak av fylkesmannen eller departementet er særleg tvangsgrunnlag. Førebels avgjerd etter § 60 er tvangskraftig enda om avgjerda ikkje er rettskraftig.

Avgjerd om samværsrett kan tvangsfullførast ved tvangsbota etter tvangsfullbyrdsloven kap. 13. Tingretten kan fastsetje ei ståande tvangsbota som for ei viss tid skal gjelde for kvar gong samværsretten ikkje vert respektert. Vedtak av fylkesmannen eller departementet er særleg tvangsgrunnlag. Første stykket andre, tredje og femte punktum gjeld tilsvarende.

Nåværende kapittel 7 med §§ 51 til 62 blir nytt kapittel 8 med §§ 66 til 80.

Nåværende kapittel 8 med §§ 63 til 67 blir nytt kapittel 9 med §§ 81 til 85.

Nåværende kapittel 9 med §§ 68 til 71 blir nytt kapittel 10 med §§ 86 til 89.

I ny § 67 første ledd endres § «51» til § «66».

I ny § 68 første ledd endres «§§ 51 og 52» til «§§ 66 og 67».

I ny § 70 fjerde ledd endres «§ 53 andre stykket og tredje stykket» til «§ 68 andre og tredje stykket».

I ny § 71 første ledd endres «§ 35 a» til «§ 36».

I ny § 74 andre ledd endres «§ 55 andre punktum» til «§ 72 andre punktum». I ny § 74 fjerde ledd endres «§ 54 andre og tredje stykket» til «§ 70 andre og tredje stykket». I ny § 74 femte ledd endres «§ 54 sjette stykket» til «§ 70 sjette stykket».

I ny § 75 første ledd endres «§ 57» til «§ 74». I ny § 75 andre ledd endres «§ 54 andre ledd og § 57 første ledd» til «§§ 70 andre stykket og 74 første stykket».

I ny § 78 tredje ledd endres «§ 57» til «§ 74».

I ny § 84 endres «§§ 63 til 65» til «§§ 81 til 83».

I ny § 88 endres «§ 44 andre stykket første punktum» til «§ 42 andre stykket første punktum».

VI

I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr skal § 14 tredje ledd nr. 2 lyde:

2. Utlegg for tvangsbota etter barnelova § 65.

VII

I lov 8. juli 1988 nr. 72 om anerkjennelse og fullbyrding av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar m v og om tilbakelevering av barn skal § 18 første ledd første og andre punktum lyde:

(1) Bestemmelsene i barneloven 8. april 1981 nr. 7 §§ 60 og 65 gjelder for saker om tvangsfullbyrding etter § 6 og tilbakelevering etter § 11. Barneloven § 65 første ledd gjelder også ved tvangsfullbyrding av samværsrett.

VIII

I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap gjøres følgende endringer:

§ 26 første ledd skal lyde:

Ektefeller med felles barn under 16 år, skal i saker om separasjon og skilsmisse etter §§ 20 og 22 møte til mekling før saken bringes inn for retten eller fylkesmannen, jf § 27. Formålet med meklingen er å komme fram til en avtale om foreldreansvaret, samværsretten eller om hvor barnet eller barna skal bo fast, hvor det legges vekt på hva som vil være den

beste ordningen for barnet/barna. *Barneloven §§ 52 til 54 gjelder tilsvarende.* Departementet fastsetter ved forskrift nærmere regler om hvem som kan foreta mekling etter første punktum, og om godkjenning av slike instanser.

§ 26 fjerde ledd skal lyde:

Den som foretar mekling, har taushetsplikt om *det som kommer fram om personlige forhold i forbindelse med oppdraget. Lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer §§ 6, 7, 9 og 10 gjelder tilsvarende.*

§ 84 tredje punktum skal lyde:

Bestemmelsene i *barnelova § 74 tredje ledd* gjelder tilsvarende.

§ 85 andre ledd skal lyde:

Reglene i *barnelova § 78* om gjennomføring av bidrag gjelder tilsvarende.

IX

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 14-14 andre ledd skal lyde:

Adopsjonspenger ytes også til person som har foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får tildelt foreldreansvaret i medhold av *barneloven §§ 38 og 63*, såfremt vedkommende har hatt mindre samvær enn tilsvarende *barneloven § 43 andre ledd*.

§ 14-20 andre ledd skal lyde:

Engangsstønad ytes også til person som har foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får tildelt foreldreansvaret i medhold av *barneloven §§ 38 og 63*, såfremt vedkommende har hatt mindre samvær enn tilsvarende *barneloven § 43 andre ledd*.

§ 15-5 første ledd andre punktum skal lyde:

Som mor eller far regnes også den som på grunn av dødsfall har fått foreldreansvaret etter *barnelova § 38*.

Fjerde strekpunkt i innledningen av kapittel 18 skal lyde:

– foreldreansvar etter *barnelova § 38* står i § 18-6

§ 18-6 skal lyde:

§ 18-6 *Foreldreansvar etter barnelova § 38*

Når en enslig person har fått foreldreansvar etter *barnelova § 38* for et barn med rett til barnepensjon, skal barnepensjonen falle bort eller omregnes for tidsrom da den enslige forsørgeren mottar over-

gangsstønad til enslig mor eller far etter kapittel 15. Barnepensjonen fastsettes etter § 18-5 første ledd når begge foreldrene er døde eller moren er død og farskapet ikke er fastslått, og faller bort når bare den ene er død.

I § 23-1 endres «*barneloven § 62*» til «*barnelova § 80*».

I § 23-10 tredje ledd endres «*barneloven § 62*» til «*barnelova § 80*».

X

I lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd tredje punktum skal lyde:

Familievernkontorene skal foreta mekling etter lov om ekteskap § 26 og *barneloven § 51*.

§ 5 a skal lyde:

Den som foretar mekling etter lov om ekteskap § 26 og *barneloven § 51* og § 61 første ledd nr. 2 har taushetsplikt om *det som kommer fram om personlige forhold i forbindelse med oppdraget. §§ 6, 7, 9 og 10 i loven her gjelder tilsvarende.*

§ 11 siste ledd skal lyde:

Plikten til å føre journal gjelder ikke ved mekling etter lov om ekteskap § 26 og *barneloven § 51*.

XI

I lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre skal § 9 andre ledd første punktum lyde:

Hvis foreldrene ikke bor sammen og skriftlig har avtalt delt bosted i samsvar med *barneloven § 36 første ledd*, kan foreldrene få utbetalt kontantstøtte med en halvpart på hver dersom de er enige om en slik deling.

XII

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt § 5 - 43 første ledd bokstav h endres *barneloven* kapittel 7 til *barneloven* kapittel 8.

XIII

I lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd skal § 2 tredje ledd lyde:

Hvis foreldrene ikke bor sammen og skriftlig har avtalt delt bosted i samsvar med *barnelova § 36 første ledd*, kan hver av foreldrene få rett til 50 prosent barnetrygd, hvis de fremsetter krav om dette.

XIV

- Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
- Departementet kan gi overgangsregler.

B.

Stortinget ber Regjeringen fremme lovproposisjon som gir samboende foreldre foreldreansvar på lik linje med gifte.

C.

Stortinget ber Regjeringen vurdere å fremme en endring i lovteksten slik at barnets rettigheter blir retningsgivende i barneloven.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 27. mai 2003

Sonja Irene Sjøli

leder

Karin S. Woldseth

ordfører